

**บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการ
บริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
จังหวัดอุดรธานี**

นายเกษม รักสุจริต

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2549

**Roles in Agricultural Development Planning of Administrative
Committees of Sub – District Centers for Services and
Agricultural Technology Transfer
in Udon Thani Province**

Mr. Kasem Ruksutjarit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension
School of Agricultural Extension and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

2006

หัวข้อวิทยานิพนธ์ บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์
บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี
ชื่อและนามสกุล นายเกษม รักสุจริต
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ
2. รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.นันทา บูรณะธนัง)

..... กรรมการ

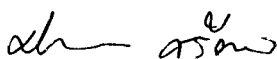
(รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา
ส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล)

วันที่ 11 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2550

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี จากความอนุเคราะห์จากระองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และรองศาสตราจารย์ นำเพ็ญ เขียวหวาน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ให้การสนับสนุนการจัดทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัย จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่ง ไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ คุณชวนนท์ ศิริบาล นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตร จังหวัดอุดรธานี และนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนอำนวยความสะดวกในการจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ด้วยดีตลอดมา

ความสำเร็จที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้ ได้รับกำลังใจจาก คุณฟาริดา รักสุจริต ภรรยา และ บุตรสาวทั้งสาม มาโดยตลอด จึงทำให้การทำงานเต็มไปด้วยความราบรื่นอย่างสม่ำเสมอ

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอมอบแด่บุพการี คณาจารย์ และผู้มีอุปการคุณทั้งหลาย รวมถึงคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี ทุกท่าน

เกษม รักสุจริต

เมษายน 2550

ชื่อวิทยานิพนธ์ บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์
บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี

ผู้วิจัย นายเกษม รักสุจริต **ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต(ส่งเสริมการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา(1) รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2) รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ
เจียวหวาน **ปีการศึกษา** 2549

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจบาง
ประการ (2) บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและ(3)ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดทำ
แผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร
ประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี

ประชากรที่ศึกษาคือ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด
เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน จำนวน 319 ราย
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้
คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และทดสอบสมมติฐาน
โดยใช้สถิติ F-test

ผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 54.0
ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีระยะเวลาเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯเฉลี่ย 5.8 ปี ใน
ตำแหน่งกรรมการ มีอาชีพทำการเกษตร พื้นที่ทำนาเฉลี่ย 15.3 ไร่ มีรายได้จากการทำนา เฉลี่ย
32,323.5 บาท มีรายจ่ายในภาคเกษตร เฉลี่ย 23,987.6 บาท และมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย
2.5 คน มีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในระดับมาก ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนา
การเกษตรมีปัญหาในระดับปานกลาง ส่วนข้อเสนอแนะคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯระบุว่า
ควรมีแบบฟอร์มในการกรอกเขียนโครงการ และควรแยกแผนพัฒนาการเกษตรในชุมชนเมืองให้
เด่นชัดจะทำให้การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรมีคุณภาพมากขึ้น ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า
คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯที่มี อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่เป็นคณะกรรมการ และตำแหน่งใน
คณะกรรมการที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลแตกต่างกัน

คำสำคัญ บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร คณะกรรมการบริหารศูนย์ จังหวัดอุดรธานี

Thesis title: Roles in Agricultural Development Planning of Administrative Committees of Sub -District Centers for Services and Agricultural Technology Transfer in Udon Thani Province

Researcher: Mr. Kasem Ruksutjarit; **Degree:** Master of Agriculture(Agricultural Extension);**Thesis advisors:**(1) Dr.Benchamas Yooprasert,Associate Professor; (2) Bumpen Keowan, Associate Professor; **Academic year:** 2006

ABSTRACT

The objectives of this research were to study; (1) the socio-economic background (2) Roles in Agricultural Development Planning and (3) Problems and recommendations in Agricultural Development Planning the Sub-District Center for Service and Agricultural Technology Transfer Administrative of Committees Udonthani Province

The samples of this research wear 319 of the Sub-District Center for Service and Agricultural Technology Transfer Administrative of Committees, The instrument used in this study was interview schedule The data was analysis by using frequencies, percentage, arithmetic mean, standard deviation, maximum, minimum and t-tes anlysis by computerized program.

The research found that the most Administrative of Committees were male, an average age 54.0 years old, and graduated a primary education. Admimistrative of Committees average 5.8 year in PC Committees Main jop Agricultural quarter of area Agricultural average 15.3 rai Main income from Agricultural section pant with and average income of 32,323.5 bath and average pay of 23,987.6 bath and their average farm labor 2.5 persons, Roles in Agricultural Development Planning high level, Problems Agricultural Development Planning fair level,besides the suggestions of the Sub-District Center for Service and Agricultural Technology Transfer Admimistrative of Committees that the form project and Agricultural Development Planning in community town should be Agricultural Development Planning was high quality In term of the hypothesis testing

Keywords: Roles in Agricultural Development, Agricultural Development Planning , Udon Thani Province

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	2
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	2
สมมติฐานการวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท.....	6
ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล.....	11
แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร.....	29
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	33
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	36
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	36
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	42
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	44
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	44
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของคณะ กรรมการ บริหารศูนย์.....	46
ตอนที่ 2 บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการ บริหารศูนย์.....	53

๗
สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล ของคณะกรรมการบริหารศูนย์.....	55
ตอนที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน.....	61
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	74
สรุปการวิจัย.....	74
อภิปรายผล.....	79
ข้อเสนอแนะ.....	83
บรรณานุกรม.....	86
ภาคผนวก.....	89
แบบสัมภาษณ์เกษตรกร.....	90
ประวัติผู้วิจัย.....	97

ฉ
สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล.....	37
ตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานทางด้านสังคม.....	46
ตารางที่ 4.2 การประกอบอาชีพ.....	50
ตารางที่ 4.3 ขนาดของพื้นที่ทำการเกษตร.....	51
ตารางที่ 4.4 รายได้จากภาคเกษตรและนอกภาค.....	51
ตารางที่ 4.5 รายจ่ายของครัวเรือน.....	52
ตารางที่ 4.6 บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ.....	53
ตารางที่ 4.7 ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ.....	56
ตารางที่ 4.8 ข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ.....	60
ตารางที่ 4.9 การเปรียบเทียบบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรฯจำแนกตามอายุของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ.....	63
ตารางที่ 4.10 การเปรียบเทียบบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรฯจำแนกตามระดับการศึกษาของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ.....	66
ตารางที่ 4.11 การเปรียบเทียบบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรฯจำแนกตามระยะเวลาเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ.....	69
ตารางที่ 4.12 การเปรียบเทียบบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรฯจำแนกตามตำแหน่งคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ.....	72

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงก่อให้เกิดทั้งโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนา การพัฒนาที่ผ่านมามุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลักการผลิตทางการเกษตรหลายกรณีส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลกระทบที่มวลรวมมีมูลค่าเพิ่มขึ้นแต่เกษตรกรกลับยากจนและมีคุณภาพชีวิตด้อยลง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้กำหนดแนวคิดในการพัฒนาการเกษตรในระยะยาว โดยให้มีการพัฒนาเกษตรกรควบคู่ไปกับการพัฒนาภาคเกษตร ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อยกระดับการดำรงชีวิตของเกษตรกรให้สูงขึ้น มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องสามารถพึ่งพาตนเองได้ซึ่งได้มอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นหน่วยงานหลักในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรทั้งด้านพืช ประมง ปศุสัตว์ และให้บริการสารสนเทศแก่เกษตรกรในลักษณะการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ(กรมส่งเสริมการเกษตร,2544:7)

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เป็นศูนย์กลางในการบริการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร และการให้บริการสารสนเทศแก่เกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร จัดตั้งขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2543 มุ่งเน้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ควบคู่กับการพัฒนาด้านการเกษตร โดยชุมชนมีส่วนร่วมอันเป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่ต้องการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจกรรมท้องถิ่นได้เอง และให้มีการบูรณาการเชื่อมโยงการปฏิบัติงานภาครัฐ องค์กร แกนนำ กลุ่มอาชีพ และหน่วยงานต่าง ๆ (กรมส่งเสริมการเกษตร,2545:9)

การดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลมีคณะกรรมการบริหารศูนย์เป็นกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญในการบริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากตัวแทนของเกษตรกรและชุมชน เรียกว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จำนวน 14 คน มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เลขานุการศูนย์ โดยกำหนดให้มีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาการเกษตรในระดับตำบล คือบทบาทในการกำหนดแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล ซึ่งประกอบด้วย แผนถ่ายทอดเทคโนโลยี

แผนการลงทุนทางธุรกิจ และแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2546:12)

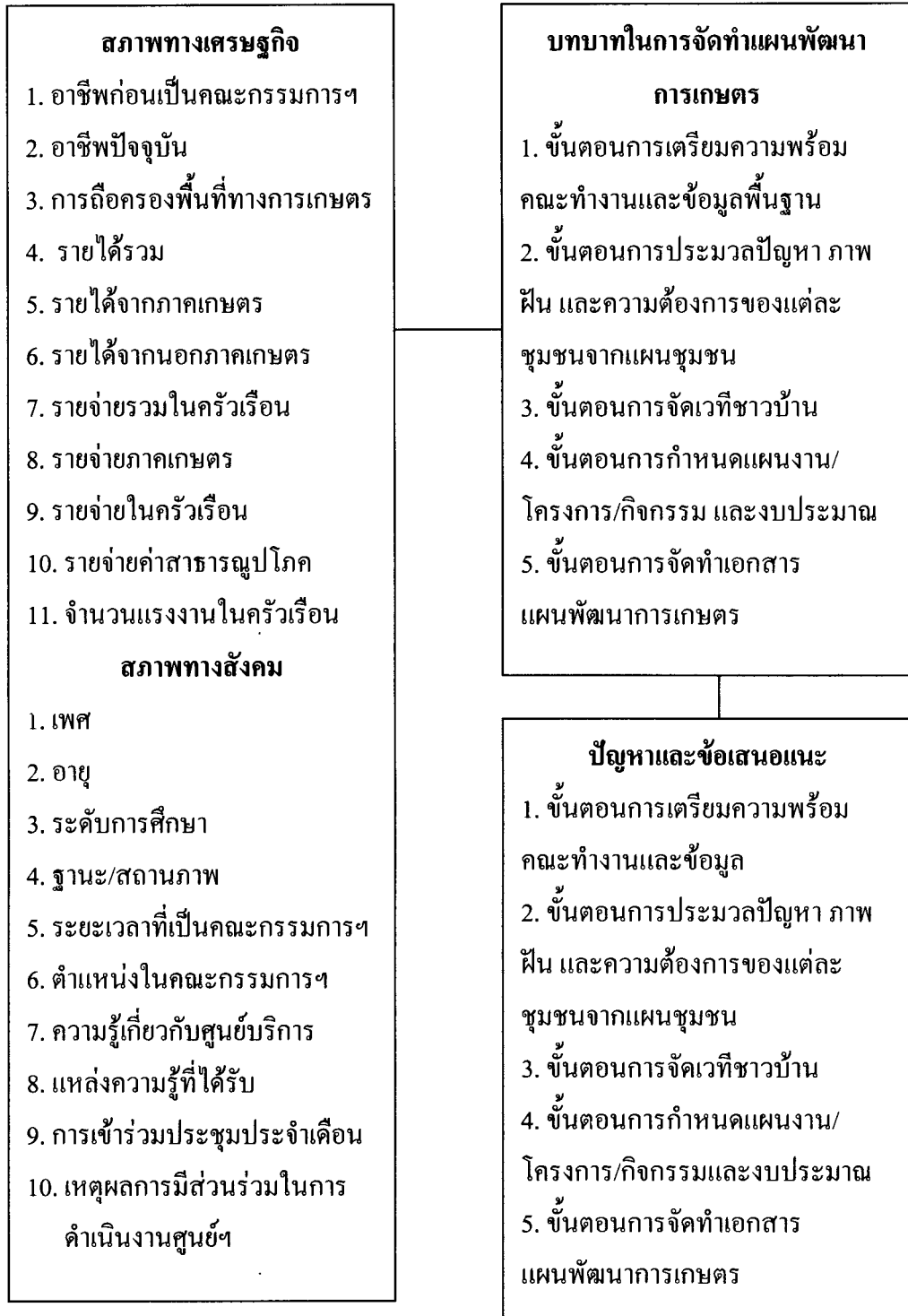
จากการดำเนินการที่ผ่านมา พบว่า การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของแต่ละศูนย์บริการยังไม่สามารถนำไปเป็นเครื่องมือใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเกษตรได้เท่าที่ควร จะเห็นได้จากการไม่ได้รับการสนับสนุนเพราะแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลที่ได้มานั้นยังไม่สมบูรณ์หรือมีข้อจำกัดในหลาย ๆ ด้านที่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนา ซึ่งอาจเป็นสาเหตุมาจากปัญหาเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล จึงควรศึกษาการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายซึ่งจะทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรตามบทบาทของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล รวมถึงปัญหาอุปสรรคในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ในประเด็นต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงรูปแบบวิธีการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1. สภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจบางประการของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี
- 2.2. บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี
- 2.3. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี
- 2.4. เปรียบเทียบบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการบริหารศูนย์ดังกล่าว
ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี (conceptual framwork)

4. สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ดังนี้

4.1 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ที่มีอายุแตกต่างกัน มีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลแตกต่างกัน

4.2 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลแตกต่างกัน

4.3 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ที่มีระยะเวลาที่เป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯแตกต่างกัน มีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลแตกต่างกัน

4.4 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ที่มีตำแหน่งบริหารในคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯแตกต่างกัน มีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลแตกต่างกัน

5. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ปี 2548 เฉพาะที่เป็นตัวแทนเกษตรกรและแกนนำกลุ่มอาชีพที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชนและได้รับแต่งตั้งให้มีบทบาทหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จำนวน 1,568 คน

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 บทบาท หมายถึง การปฏิบัติตามหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ตามที่ได้รับมอบหมาย

6.2 แผนพัฒนาการเกษตร หมายถึง แผนงาน โครงการส่งเสริมอาชีพการเกษตร และ อนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ได้จากการดำเนินงานร่วมกันของเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริม

การเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยการประมวล วิเคราะห์และสังเคราะห์จากแผนชุมชนที่ได้จัดทำขึ้น เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาอาชีพ

6.3 บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล หมายถึง การดำเนินการตาม 5 ขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ได้แก่ การเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน การประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชนจากแผนชุมชน การจัดเวทีชาวบ้าน การกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ และการจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตร

6.4 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล หมายถึง ผู้นำชุมชนหรือผู้แทนชุมชนและกลุ่มอาชีพ ที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชน จำนวน 14 คน โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบตำบลทำหน้าที่เลขานุการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล 1 คน รวมเป็น 15 คน

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการศึกษาจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

7.1 ข้อมูลที่ได้สามารถนำไปพัฒนาปรับปรุงวิธีการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรตามขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์ที่สอดคล้องกับบทบาทตามที่ได้รับมอบหมาย

7.2 ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาวิธีการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในระดับตำบลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นหลักในการกำหนดประเด็นคำถามในเครื่องมือรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผลการศึกษา ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาท
2. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
3. แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

1.1 ความหมายของบทบาท

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน(2531:4)ได้ให้ความหมายของคำว่า บทบาท หมายถึง การทำหน้าที่ ที่ได้กำหนดไว้

ณรงค์ เส็งประชา (2530:8) ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท คือพฤติกรรมที่ปฏิบัติ ตามสถานภาพ บทบาทเป็นพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ

ชวอน พลตรี (2530:10) กล่าวว่า บทบาท คือแบบแผนพฤติกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับ สถานภาพ หรือตำแหน่งทางสังคม บทบาท เป็นการเคลื่อนไหวของสถานภาพ หรือหน้าที่ตาม สถานภาพ

สุชา จันท์เอม และสุรางค์ จันท์เอม (2520:21) ได้อธิบายถึงความหมายของ บทบาทไว้ว่า บทบาทมีความหมายใกล้เคียงกับสถานภาพมาก บทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสถานภาพ ต่าง ๆ พึงกระทำนั่นเอง นั่นคือเมื่อสังคมกำหนดสิทธิหน้าที่ในสถานภาพต่าง ๆ ไว้เรียบร้อยแล้ว บุคคลที่มีสถานภาพนั้น ๆ จะต้องประพฤติหรือปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้

สมพงษ์ เกษมสิน(2521:19) ได้อธิบายถึงสถานภาพและบทบาทของสังคมว่า การ ที่ปัจเจกชน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มนั้น ๆ ต่างก็มีพฤติกรรมแตกต่างกัน ไป สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่เป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกให้แตกต่างกัน คือสิทธิและ

หน้าที่ของแต่ละคนในกลุ่ม หรือกล่าวไว้ว่า สิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของสมาชิกให้แตกต่างกัน คือ สถานภาพและบทบาทของตำแหน่งนั้น ตำแหน่งเป็นเครื่องกำหนดบทบาทและบุคคลเดียวกัน สามารถแสดงได้หลายบทบาท ขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่มีอยู่

ไพบูลย์ ช่างเรียน (2516:16) ได้อธิบายความหมายของคำว่าบทบาท ไว้ว่าบทบาท โดยทั่วไปจะพิจารณาได้สองนัยคือ นัยแรกพิจารณาโครงสร้างสังคมที่มีชื่อเสียงแตกต่างกันไป ซึ่งแสดงคุณลักษณะและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น และอีกนัยหนึ่งพิจารณาในด้านการแสดงบทบาทหรือปฏิสัมพันธ์ทางสังคม บทบาทเป็นวิธีแสดงพฤติกรรมของบุคคลว่าจะปฏิบัติอย่างไรหรือคาดหวังว่าบุคคลอื่นจะปฏิบัติต่อตนอย่างไร บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันออกไป ตามลักษณะสถานภาพ อุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มวลเหตุจูงใจ การอบรม ความพอใจ จึงสรุปได้ดังนี้

1. บทบาทมีประจำอยู่ทุกสถานภาพของบุคคล
2. วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมเป็นสิ่งจำเป็นในการกำหนดบทบาท
3. การที่บุคคลจะทราบบทบาทได้ต้องทราบสังคมประกิต
4. บทบาทจริงที่บุคคลแสดงนั้น ไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกับบทบาทที่คาดหวังหรือที่ควรจะเป็น เพราะบทบาทที่เป็นจริงนั้นเป็นผลแห่งปฏิกริยาแห่งบุคลิกภาพของบุคคลที่ครองสถานภาพของบุคคลที่มีมาร่วมในพฤติกรรมและสิ่งกระตุ้นต่าง ๆ ที่มีในเวลาและสถานที่ซึ่งมีการแสดงบทบาทนั้น

กรมส่งเสริมการเกษตร (2538:14) ให้ความหมายของบทบาท หมายถึง ทำตาม บทบาทหรือพฤติกรรมของบุคคลที่ถูกผู้อื่นคาดหวังว่าจะต้องแสดงออกให้สอดคล้องกับตำแหน่งหน้าที่การงานที่บุคคลผู้นั้นดำรงอยู่ ซึ่งบทบาทนั้นเป็นเรื่องที่คนอื่นคิด คนอื่นหวังที่จะให้บุคคลแต่ละคนแสดงการกระทำอะไรออกมาให้สมฐานะหรือตำแหน่งหน้าที่ของบุคคลนั้น ซึ่งหากไม่แสดงออกก็จะถือว่า กระทำการไม่สมบทบาท โดยปกติจะไม่ถือเป็นข้อผูกพันที่จะต้องกระทำ เหมือนความหมายของหน้าที่ หรือผูกพันกับความรู้สึกด้านจิตใจเหมือนความหมายของความรับผิดชอบ แต่หากกระทำได้จะช่วยส่งเสริมสมรรถภาพและฐานะของบุคคลนั้นมากยิ่งขึ้น

หน้าที่ หมายถึง กิจที่ควรกระทำ กิจที่ต้องกระทำ หรือภารกิจที่กำหนดไว้โดยตำแหน่งที่บุคคลดำรงอยู่ในขณะนั้น โดยปกติหน้าที่จะเป็นข้อปฏิบัติที่กำหนดไว้ล่วงหน้าชัดเจน สำหรับตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง หรือกลุ่มตำแหน่งกลุ่มบุคคลใด ส่วนใหญ่เป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งอาจเห็นได้ในรูปของ กฎ ระเบียบ คำสั่ง เมื่อกำหนดหน้าที่ขึ้นแล้วผู้ที่ได้รับมอบหมายก็ต้องกระทำตามข้อกำหนดนั้น หากละเลยก็จะเป็นความผิด หรือความบกพร่องตามแต่ที่กำหนด

ความรับผิดชอบ หมายถึงการยอมรับตามผลดีหรือไม่ดี ในกิจกรรมที่ได้กระทำไป หรือความผูกพันของบุคคลที่ต้องการให้การปฏิบัติงานในหน้าที่ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จะเห็นว่า ความรับผิดชอบเป็นเรื่องของจิตใจ เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นเอง โดยไม่มีผู้ใดบังคับ เป็นมโนธรรมที่มีต่องานในหน้าที่ โดยพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อผลสุดท้ายที่จะเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นอย่างไ

สรุปบทบาท หมายถึง การทำหน้าที่ตามพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวัง ให้กระทำในตำแหน่งตามสถานภาพของบุคคลโดยปกติจะไม่ถือเป็นข้อผูกพันที่จะต้องกระทำ เหมือนหน้าที่แต่หากกระทำได้จะช่วยเสริมสมรรถภาพและฐานะของบุคคลนั้นมากขึ้น

1.2 ประเภทของบทบาท

ทิตยา สุวรรณชญ (2517:15) แบ่งบทบาทออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. บทบาทที่ควรจะเป็น หรือบทบาทตามอุดมคติ เป็น บทบาทที่มีการกำหนด สิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งทางสังคม
2. บทบาทที่แสดงออกจริง เป็นบทบาทของสถานภาพแสดงจริงซึ่งอาจเป็น บทบาทที่สังคมคาดหวัง หรือเป็น บทบาทที่ตนเองคาดหวัง หรืออาจจะเป็นบทบาทตามที่สังคม คาดหวังและตนเองคาดหวัง
3. บทบาทตามความคาดหวัง เป็นบทบาทที่ต้องแสดงความคาดหวัง ในขณะที่ เดียวกันเจ้าของหรือสถานภาพนั้น ก็สามารถจะรับรู้ว่ามีบทบาทอย่างไร และสามารถ คาดหวังตัวเองว่า ควรแสดงพฤติกรรมอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเหมาะสมตามที่สังคมคาดหวัง และตนเองคาดหวัง

ไวรัส เจียมบรรจง(2523:17) ได้อธิบายถึงบทบาท ตามตำแหน่งว่าโดยทั่วไปคน จะมีตำแหน่งในสังคมอย่างน้อยที่สุด 5 ตำแหน่ง บทบาทตามตำแหน่งจึงมีหลายบทบาท คือ

1. บทบาทตามเพศและบทบาทตามวัยบทบาทเหล่านี้ จะมีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมของทุกคน ทุกขณะตลอดชีวิต เช่น บทบาทของผู้ชาย บทบาทของผู้หญิง บทบาทของ เด็ก และบทบาทของผู้ใหญ่ เป็นต้น
2. บทบาทของอาชีพ บทบาทเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างอิสระ มากกว่าบทบาทอื่น ๆ เช่น บทบาทของคนขายของ บทบาทของนักส่งเสริม บทบาทของครู เป็นต้น
3. บทบาททางเกียรติยศ เช่น บทบาทของผู้ผู้นำ บทบาทของหัวหน้า บทบาท ของประชาชน บทบาทของคนรับใช้ บทบาทของลูกน้อง เป็นต้น
4. บทบาททางครอบครัว ได้แก่บทบาทของพ่อแม่ลูก
5. บทบาทในกลุ่มเพื่อน หรือกลุ่มที่มีความสนใจคล้าย ๆ กัน ได้แก่ บทบาท ของสมาชิกในกลุ่มหรือชมรมต่าง ๆ เป็นต้น

1.3 บทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวัง

สงวน สิทธิเลิศอรุณ และคณะ(2522:20) อธิบายว่า ตำแหน่งเป็นผลรวมของสิทธิและหน้าที่ เพราะตำแหน่งก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ และหน้าที่ก่อให้เกิดบทบาท ฉะนั้น บทบาทเป็นผลรวมของสิทธิและหน้าที่ บุคคลย่อมแสดงบทบาทตามสิทธิและหน้าที่ตามสถานภาพ การแสดงบทบาท แบ่งออกได้ 3 ลักษณะ คือ

1. บทบาทตามความคาดหวัง (expected role) เป็นบทบาทที่ต้องแสดงตามความคาดหวังของคนอื่น
2. บทบาทตามลักษณะการรับรู้(perceived role) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพรับรู้ตนเองว่า ตนควรมีบทบาทอย่างไร
3. บทบาทที่แสดงจริง (actual role) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานการณ์แสดงจริง ซึ่งจะเป็นบทบาทที่สังคมคาดหวัง หรือเป็นบทบาทที่ตนเองคาดหวัง หรืออาจจะไม่เป็นบทบาทตามที่สังคม หรือ ตนเองคาดหวังก็ได้

1.4 บทบาทหน้าที่ของศูนย์บริการฯ

กรมส่งเสริมการเกษตร (2546:12) ระบุว่า กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนดให้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล มีลักษณะการดำเนินงานเป็นดังนี้

1. เป็นศูนย์ข้อมูลการเกษตรของชุมชน ได้แก่ ข้อมูลทางกายภาพ ข้อมูลการเกษตร ข้อมูลเศรษฐกิจและสังคม และอื่น ๆ
2. เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ได้แก่
  - 2.1 มีจุดสาธิตในการเรียนรู้ของชุมชน
  - 2.2 มีวิทยากรเกษตรกรเป็นผู้ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเกษตรกรด้วยกันตลอดจน
  - 2.3 มีส่วนราชการต่าง ๆ เข้าถ่ายทอดความรู้
3. เป็นศูนย์บริการเกษตรกร โดยเกษตรกรสามารถมาขอรับบริการการเกษตรด้านต่าง ๆ ผ่านศูนย์ฯนี้
4. เป็นเวทีชาวบ้านเพื่อวางแผนพัฒนา โดยการสร้างเวทีชาวบ้าน เพื่อให้มีการวิเคราะห์ปัญหา และหาศักยภาพของชุมชนพร้อมก็นำเสนอแผนเพื่อขอรับการสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่น หรือส่วนราชการต่าง ๆ เป็นต้น
5. เป็นเวทีบูรณาการของส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มาปฏิบัติงานร่วมกันตามแผน

1.5 บทบาทหน้าที่คณะกรรมการศูนย์บริการ

กรมส่งเสริมการเกษตร (2546:12) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ไว้ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์

1.1 กำหนดแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล ซึ่งประกอบด้วย แผนถ่ายทอดเทคโนโลยี แผนการลงทุนทางธุรกิจและแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.2 จัดการประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯทุกเดือน พิจารณากิจกรรม/โครงการ การวางแผนการปฏิบัติงานและการติดตามผล

1.3 กระตุ้นให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผนพัฒนา
ด้านการเกษตร

1.4 วางแผนปฏิบัติงานของศูนย์ร่วมกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน
พื้นที่

1.5 ประสานงานจัดหางบประมาณและบริหารจัดการเงินทุนของศูนย์
(ในกรณีที่มีเงินทุน)

1.6 สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนใน
พื้นที่ในการดำเนินกิจกรรม

2. ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกร

2.1 จัดทำข้อมูลประจำตำบล ได้แก่ การสำรวจและรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งกระตุ้นให้เกษตรกรให้ข้อมูลที่ต้องกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับเจ้าหน้าที่รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของตำบล สรุปผลข้อมูลและบริการข้อมูลแก่เกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2 จัดการถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ การหาความต้องการด้านฝึกอบรม ดูงาน ฝึกงานหรือการแก้ไขปัญหาด้านการเกษตร คัดเลือกและพัฒนาจุดสาธิตและวิทยากรเกษตรกร จัดกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ เช่น การฝึกอบรม ดูงาน แปลงสาธิตฯลฯ

2.3 สนับสนุนการจัดทำวิสาหกิจชุมชน(ร่วมกันผลิตรวมกันจำหน่าย)

2.4 ด้านการเตือนภัย ได้แก่ การแจ้งข่าวเตือนภัยให้แก่ชุมชน ให้เฝ้าระวังและแจ้งข่าวให้สำนักงานเกษตรอำเภอในพื้นที่ที่รับผิดชอบทราบเหตุผิดปกติหรือภัยธรรมชาติ ภัยศัตรูพืช สัตว์ ประมงและภัยเศรษฐกิจอื่น ๆ

2.5 การรับรองรายงานต่าง ๆ เช่น ตรวจสอบความถูกต้องของผู้ประสบภัยสำรวจข้าวนาปีนาปรัง และข้อมูลการเกษตรอื่น ๆ

2.6 สนับสนุนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทั้งด้านกลุ่มผู้ผลิต กลุ่มแปรรูป
เครือข่ายการตลาด หรือองค์กรในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

3. ด้านประชาสัมพันธ์

เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทุกกิจกรรมของศูนย์ให้ประชาชนรับทราบ และเข้า
ร่วมกิจกรรม เช่น ทางหอกระจายข่าว นิทรรศการ จัดกิจกรรม สื่อมวลชน ฯลฯ

2. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

2.1 ความเป็นมาของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

กรมส่งเสริมการเกษตร (2546:8) ระบุว่า ภายใต้แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่
จะต้องส่งเสริมการรวมตัวของเกษตรกรเพื่อวางแผนพัฒนาการเกษตรภายใต้หลักการที่ประชาชนมี
ส่วนร่วมคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจในการกำหนดแผนการพัฒนาพื้นที่ด้วยตนเอง เพื่อตอบสนอง
ต่อปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึง ได้จัดตั้ง
ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางให้เกษตรกรได้เข้า
มามีส่วนร่วมคิด วิเคราะห์ วางแผนและบริหารจัดการแผนด้วยตนเอง โดยกระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์จะทำหน้าที่ในการสนับสนุนด้านการบริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีทั้งด้านพืช ปศุสัตว์
ประมง รวมทั้งการให้ข้อมูลข่าวสารการเกษตรที่สำคัญแก่เกษตรกรในลักษณะบูรณาการ ณ จุด
เดียว คือ ที่ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2542:10) กล่าวว่า การพัฒนางานด้านการเกษตร
ในอดีตที่ผ่านมาขาดความต่อเนื่อง ขาดความเชื่อมโยงในการบริหารและการจัดการ เช่น การ
สนับสนุนปัจจัยการผลิตไปสู่เกษตรกร ยังไม่สามารถทำได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากข้อจำกัดของ
งบประมาณ นอกจากนี้กิจกรรม/โครงการที่จัดลงพื้นที่ก็ดำเนินการไม่เป็นระบบ โดยเฉพาะแต่ละ
กรมก็จัดกิจกรรมและงบประมาณในส่วนที่รับผิดชอบลงพื้นที่ ทำให้เกิดการพัฒนาเป็นเรื่อง ๆ และ
ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรได้ทั้งหมด แนวทางในการแก้ไขปัญหา จึง
จำเป็นต้องสร้างรูปแบบของกระบวนการเรียนรู้โดยพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ให้เป็นศูนย์รวมในการรับ
และถ่ายทอดเทคโนโลยีทุก ๆ ด้านแบบเบ็ดเสร็จ(One Stop Service) ในปี พ.ศ. 2542 ได้ริเริ่มให้มี
โครงการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้านการเกษตร โดยมีหน่วยงานต่างๆ ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เข้ามาร่วมดำเนินงานในลักษณะบูรณาการพร้อมทั้งให้จัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี
การเกษตรประจำตำบลและมอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นหน่วยงานหลักในการ
ดำเนินงาน มีการระดมความรู้ไปปฏิบัติและสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน ซึ่งสามารถลดปัญหาการ

ซ้ำซ้อนในการทำงานของภาคราชการลดความจำเป็นในการแจกจ่ายปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกร และเป็นการปรับปรุงระบบการส่งเสริมการเกษตรให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของ ชุมชนได้ การดำเนินงาน โครงการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้านการเกษตร เป็นการดำเนินงานที่มุ่งเน้น เพื่อความอยู่รอดอย่างเป็นประ โยชน์ และอย่างมีเกียรติภูมิของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อัน เนื่องมาจากสาเหตุ 4 ประการ คือ

1. การแก้ไขบทบัญญัติในกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งในบทบัญญัติที่แก้ไขใหม่ ต้องการให้ส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การ บริหารส่วนตำบล บทบาทของข้าราชการส่วนภูมิภาคจะลดลง ดังนั้นส่วนราชการจึงจำเป็นต้อง ปรับบทบาท เช่น กระทรวงมหาดไทย ต้องมีการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ดังนั้น งานหลักในส่วนภูมิภาคจะอยู่ที่การเกษตร การศึกษา และการสาธารณสุข

2. คณะกรรมการปรับโครงสร้างของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน(ก.พ.) มีแนวโน้มให้ส่วนราชการถ่ายโอนภารกิจของภาครัฐไปยังราชการส่วนท้องถิ่น เช่น กรมชลประทาน การสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กให้ถ่ายโอนสู่ท้องถิ่น ดังนั้น จึงต้องมีการถ่ายโอน ภารกิจสู่ท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ซึ่งใช้ปัจจุบัน เน้น"คน"เป็น ศูนย์กลางของการพัฒนาโดยมีความเชื่อมโยงงานกับชุมชน ทั้งในด้านการผลิตเทคโนโลยี รายได้ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต ซึ่งแต่เดิม โครงสร้างอำนาจของกระทรวง และกรม จะเป็นแบบแยก ส่วนตามบทบาทหน้าที่ในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องทำให้เกิดการพัฒนาให้ได้ในระดับหนึ่ง

4. มาตรการตรวจสอบสินค้าจากประเทศผู้ซื้อ จะต้องพยายามให้มีการตรวจสอบ คุณภาพสินค้าตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล คือ ศูนย์กลางใน การประสานงานถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรสาขาต่างๆในระดับตำบลสู่เกษตรกรคณะกรรมการ ในระดับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีคณะอนุกรรมการบริหารโครงการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี ชนบท ซึ่งมีปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธาน และมีผู้แทนจากกรมต่างๆ ร่วมเป็น คณะกรรมการ สำหรับในส่วนภูมิภาคก็มีคณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรในระดับจังหวัด โดยมี ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานมีผู้แทนจากส่วนราชการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ใน ระดับจังหวัดร่วมเป็นกรรมการ ส่วนในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล ก็มีคณะกรรมการในแต่ละ ระดับ(กรมส่งเสริมการเกษตร, 2542:7)

คณะทำงาน โครงการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้านการเกษตรระดับจังหวัด มีเกษตรจังหวัดเป็นประธาน คณะทำงานประกอบด้วยผู้แทนจากส่วนราชการ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในระดับจังหวัดร่วมเป็นคณะทำงาน คณะทำงานโครงการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้านการเกษตรระดับอำเภอ มีเกษตรอำเภอเป็นประธาน คณะทำงานประกอบด้วยตัวแทนชุมชน ตัวแทนหมู่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) ตัวแทนเกษตรกร วิทยากรเกษตรกร เป็นคณะทำงาน โดยมีเกษตรตำบลในฐานะผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเป็นเลขานุการ

2.2 ประเภทของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ปี พ.ศ. 2542 จำแนกเป็น

ศูนย์นำร่อง ในปี พ.ศ. 2542 จำนวน 82 ศูนย์(76 ศูนย์นำร่องระดับจังหวัดและ 6 ศูนย์นำร่องระดับภาค)โดยใช้ชื่อศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ภายใต้โครงการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้านการเกษตร

ศูนย์ก่อตั้ง โดยทุกจังหวัดดำเนินการจัดตั้งศูนย์ ให้ครบทุกตำบลที่มีการประกอบอาชีพการเกษตร (และมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล) ให้เสร็จตำบลละ 1 ศูนย์ ภายในเดือน กันยายน พ.ศ. 2542 โดยใช้ชื่อศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ภายใต้โครงการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้านการเกษตร

ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2543 ได้เปลี่ยนชื่อโครงการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้านการเกษตรเป็น โครงการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรชุมชน ดำเนินการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เพื่อเป็นตัวอย่าง และเป็นแม่ข่ายในการเรียนรู้การเกษตรประจำตำบล รวมทั้งสิ้น 7,156 ตำบล ดังนี้ (กรมส่งเสริมการเกษตร,2545:4)

1. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลนำร่อง(ศูนย์ระดับประเทศ) จำนวน 8 ตำบล สำหรับเป็นตัวอย่างและแม่ข่ายในการเรียนรู้
2. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหลัก(ศูนย์ระดับจังหวัด) จำนวน 99 ตำบล โดยคัดเลือกจากตำบลที่ผ่านการเตรียมความพร้อมจากโครงการเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนตำบลในพื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)และตำบลอื่น ๆ ที่มีความพร้อม
3. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลขยาย(ศูนย์ระดับอำเภอ) จำนวน 769 ตำบล โดยคัดเลือกตำบลตัวอย่างในระดับอำเภอ ๆ ละ 1 ตำบล

4. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเตรียมการ (ตำบลที่เหลือทุกตำบล) จำนวน 6,280 ตำบล)

2.3 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์

2.3.1 เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการในการพัฒนาการเกษตรที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันเกษตรกรและชุมชน มีโอกาสและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนด้วยตนเอง และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในลักษณะบูรณาการ

2.3.2 เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานของส่วนราชการในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในระดับท้องถิ่น เป็นลักษณะบูรณาการ ให้เกิดการบริการเกษตรกรที่จุดเดียว(One Stop Service) โดยผ่านศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

2.3.3 เพื่อศักยภาพของชุมชนในการวางแผนและพัฒนาตนเองในด้านการพัฒนาการเกษตร เสนอแนะให้มีการใช้ประโยชน์จากงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการเกษตร รวมทั้งส่งเสริมการออมและระดมทุนของชุมชน เพื่อการลงทุนทางธุรกิจ

2.4 องค์ประกอบของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

2.4.1 **ที่ทำการศูนย์** จัดตั้งขึ้นเป็นเพียงศูนย์กลางของชุมชน มิใช่จัดตั้งหน่วยงานขึ้นใหม่ จึงใช้อาคารสถานที่ที่มีอยู่แล้วในชุมชน ปกติจะขอใช้สถานที่ของ อบต. เป็นหลัก ซึ่งจะเป็นที่รวบรวม นำเสนอและบริการข้อมูลตลอดจนใช้เป็นที่พักผ่อน จัดเวทีชาวบ้านฝึกอบรม ถ่ายทอดความรู้เป็นต้น ส่วนที่เป็นสำนักงาน เป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการและเป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร วิชาการด้านการเกษตรประจำตำบล และเป็นสถานที่ทำงานของผู้อำนวยการศูนย์ โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการศูนย์ในสำนักงานดังกล่าวมีสิ่งอำนวยความสะดวกและข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่

1) **สถานที่ตั้งสำนักงานศูนย์** โดยพิจารณาสถานที่ที่มีความยั่งยืนติดต่อได้สะดวก ส่วนใหญ่จะตั้งที่บริเวณที่ทำกรองค์กรบริการส่วนตำบล(อบต.) เป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการ โครงการ อาจมีสถานที่สำหรับประชุม หรือที่ทำงานสำหรับผู้อำนวยการศูนย์ หรือเกษตรกรผู้รับผิดชอบส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ถ้าสถานที่บริเวณที่ทำกรองค์กรบริการส่วนตำบลไม่สะดวก ก็อาจพิจารณาสถานที่อื่นที่เหมาะสมและสะดวกต่อการติดต่อของเกษตรกรหรือชุมชนได้

2) **วัสดุอุปกรณ์** ได้แก่ป้ายชื่อศูนย์(เครื่องหมายสัญลักษณ์และขนาดของป้ายออกแบบจากส่วนกลาง) โต๊ะ เก้าอี้ ที่ทำงานของเจ้าหน้าที่ เครื่องเขียนแบบพิมพ์ กระดาษและบอร์ด

2.4.2 ข้อมูลการเกษตรของตำบล ได้แก่ ข้อมูลชุดดิน ข้อมูลด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง ข้อมูลต้นทุนการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล ปริมาณน้ำฝน แหล่งน้ำชลประทาน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านกายภาพ

(1) แผนที่ ประกอบด้วย แผนที่แสดงขอบเขตและรายละเอียดของตำบล แผนที่แสดงจุดสาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยี แผนที่ประเภทการใช้ที่ดิน แผนที่ชุดดิน แผนที่แสดงความเหมาะสมสำหรับพืชที่สำคัญ แผนที่แสดงแหล่งน้ำ แผนที่แสดงบริเวณที่เคยเกิดน้ำท่วมหรือฝนแล้งเป็นประจำ และแผนที่ภูมิประเทศโดยจัดทำเป็นบอร์ค และเอกสารเก็บไว้ในแฟ้ม

(2) ลักษณะภูมิประเทศ ของพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่ของเกษตรกร โดยจัดแสดงเป็นลักษณะแฟ้มข้อมูล

(3) ข้อมูลเกี่ยวกับดิน ประกอบด้วย คุณลักษณะของเนื้อดิน คุณสมบัติของดิน ระบบฐานข้อมูลดิน และการใช้ประโยชน์ จัดเก็บในแฟ้มข้อมูล

(4) สถิติน้ำฝน โดยจัดทำเป็นบอร์คแสดงสถิติน้ำฝน

(5) แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในตำบล โดยบอกถึง จำนวน/ขนาด/ปริมาณและการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ

(6) สถิติการเกิดภัยธรรมชาติ(น้ำท่วม/ฝนแล้ง) โดยจัดเป็นบอร์คสถิติ

(7) การปลูกพืชฤดูแล้ง

(8) แปลงหญ้าสำหรับเลี้ยงสัตว์

2) ด้านเศรษฐกิจ

(1) การปลูกพืชสำคัญชนิดต่าง ๆ ของตำบล บอกถึงจำนวนผู้ปลูก พื้นที่ปลูก ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ โดยจัดแสดงไว้เป็นบอร์คและแฟ้มข้อมูล

(2) การเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญชนิดต่าง ๆ ของตำบล บอกถึงจำนวนผู้เลี้ยง ชนิด จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง โดยจัดเป็นบอร์คและแฟ้มข้อมูล

(3) การตลาด(วิธีการตลาด) จัดทำข้อมูลวิธีการตลาดของพืชที่สำคัญในตำบล ราคาผลผลิตทั้งในอดีตและในปัจจุบัน ราคาปัจจัยการผลิต ทั้งตลาดกลาง ตลาดท้องถิ่น จัดแสดงเป็นบอร์คและแฟ้มข้อมูล

(4) หนี้สิน จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่มีหนี้สินจำนวนหนี้สินและแหล่งสินเชื่อของครัวเรือนเกษตรกร จัดทำเป็นแฟ้มข้อมูล

3) ด้านสังคม

- (1) จัดทำอर्डแผนภูมิคณะกรรมการบริหารศูนย์
- (2) ข้อมูลการปกครองของตำบล หมู่บ้าน
- (3) ทะเบียนครัวเรือนเกษตรกร การถือครองที่ดิน การใช้ที่ดิน การศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเกษตรกร และจำนวนแรงงานในครัวเรือนเกษตรกร
- (4) การประกอบอาชีพ รายได้หลักของครัวเรือนเกษตรกร
- (5) สถาบันเกษตรกรในตำบล และจำนวนสมาชิก
- (6) จำนวนโรงสีข้าว/โรงงานแปรรูปผลผลิต ศูนย์รวบรวมผลผลิตในตำบล

4) ด้านเทคโนโลยี

- (1) เทคโนโลยีที่เกษตรกรใช้ปฏิบัติ ด้านการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การประมง การใช้เครื่องจักรกลการเกษตร
- (2) ภูมิปัญญาชาวบ้าน
- (3) ข้อมูลวิชาการเกี่ยวกับการเกษตรด้านต่าง ๆ
- (4) เทคโนโลยีที่เกษตรกรต้องการ ด้านพืช ปศุสัตว์และประมง
- 5) ความต้องการของเกษตรกร ในการให้หน่วยงานของรัฐช่วยเหลือ สนับสนุน จัดหา หรือให้บริการการเกษตร(มิใช่การให้เปล่า)

6) ปัญหาในการทำการเกษตรและข้อเสนอแนะของเกษตรกร ในด้านการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และประมง

นอกจากนี้ยังมีอุปสรรคให้บริการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการประกอบอาชีพการเกษตร ได้แก่ เครื่องมือตรวจวิเคราะห์ดินอย่างง่าย เทคโนโลยีหรือความรู้ด้านการเกษตรใหม่ ๆ เช่น นิทรรศการ วิธีการผลิตพืชผลให้ได้คุณภาพ แผนงาน/โครงการที่ได้รับการส่งเสริมในตำบล แผนการปฏิบัติงานของศูนย์ในแต่ละเดือน โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ศูนย์ และโปสเตอร์อื่นๆ ซึ่งกรมต่าง ๆ ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จัดทำให้ เอกสารวิชาการเกษตรของกรมต่าง ๆ ตัวอย่างของจริง หรือรูปภาพที่มีคำอธิบายพร้อมคำแนะนำเกี่ยวกับ โรคแมลง ศัตรูพืช หรืออื่น ๆ ตามสภาพปัญหาของพื้นที่ เป็นต้น (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2542:7)

2.4.3 ส่วนที่เป็นจุดสาธิต หรือจุดถ่ายทอดเทคโนโลยี ใช้เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ทางการเกษตร โดยมีวิทยากรเกษตรกร (เกษตรกรเจ้าของจุดสาธิต) เป็นผู้นำถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรทั่วไปที่เข้าไปเรียนรู้ในจุดสาธิต ในการคัดเลือกจุดสาธิตเพื่อใช้เป็นจุดถ่ายทอดความรู้ นั้น จะต้องสัมพันธ์กับความต้องการของเกษตรกรในตำบล ไม่ควรมองแต่เรื่องการใช้

เทคโนโลยีอย่างเดี่ยวแต่ควรมององรวมไปถึงการจัดการอื่น ๆ ด้วยผู้มารับรู้จะได้รับรู้ทั้งระบบ มิใช่รู้เพียงฉาบฉวย และจะเป็นผลดีต่อการขยายงาน มีเครือข่ายผู้ผลิตที่คล้าย ๆ กันภายในตำบล

จุดสาธิตหรือจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. ประเภทที่ดำเนินการ โดยเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพการเกษตรต่าง ๆ ทั้งด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง พัฒนาที่ดิน หรืออื่น ๆ โดยพัฒนาให้เป็นจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือจุดสาธิตพร้อมที่จะเป็นแบบอย่างให้แก่กลุ่มเกษตรกรหรือเกษตรกรอื่นนำไปปฏิบัติตาม

2. ประเภทที่จัดทำขึ้นใหม่ตามศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของเกษตรกร ทั้งนี้จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร หรือจุดสาธิตสามารถทำได้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสาธิตเป็นรายบุคคล รายกลุ่ม หรือรายหมู่บ้าน เป็นต้น

ซึ่งจุดสาธิตจะเป็นแหล่งกระบวนการเรียนรู้ภายใต้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ซึ่งทางราชการมุ่งหวังจะให้เจ้าของจุดสาธิต เป็นครูสอนเกษตรกรที่เข้ามาศึกษาดูงาน จึงได้มีการอบรมขบวนการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เป็นเจ้าของจุดสาธิต ซึ่งเรียกว่าวิทยากรเกษตรกร โดยมีบทบาทดังนี้

1. ให้คำปรึกษาด้านการประกอบอาชีพการเกษตรในตำบล
2. เป็นผู้นำการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรให้แก่เกษตรกรรายอื่น
3. ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร ซึ่งจะมีการพัฒนาวิทยากรเกษตรกรเหล่านี้ ให้เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ที่ดีอีกทางหนึ่ง

2.4.4 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำ

ตำบล

ในการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์ให้ปฏิบัติตามคำสั่งคณะกรรมการบริหาร โครงการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีชนบท ที่ 4/2542 ลงวันที่ 23 มีนาคม 2542 ไปก่อน ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2545:4) ประกอบด้วย

1. เกษตรอำเภอ	ประธาน
2. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	คณะทำงาน
3. กรรมการหมู่บ้าน	คณะทำงาน
4. กรรมการกลุ่มเกษตรกร	คณะทำงาน
5. กรรมการสหกรณ์	คณะทำงาน
6. แกนนำกลุ่มอาชีพ	คณะทำงาน
7. ผู้อำนวยการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีฯ	คณะทำงานและเลขานุการ

ทั้งนี้หากชุมชนตำบลใดที่มีศักยภาพและที่มีความพร้อมก็สามารถพิจารณาใช้รูปแบบศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลและคณะอนุกรรมการบริหารศูนย์ตามยกร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยโครงการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรของชุมชน พ.ศ. 2544 มีองค์ประกอบรวม 14 คนดังนี้

1. ผู้แทนชุมชน	ประธาน
2. ผู้แทนชุมชน 5 คน	อนุกรรมการ
3. ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล	อนุกรรมการ
4. ผู้แทนสำนักงานเกษตรอำเภอ	อนุกรรมการ
5. ผู้แทนสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ	อนุกรรมการ
6. ผู้แทนสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ	อนุกรรมการ
7. ผู้แทนสำนักงานสหกรณ์อำเภอ	อนุกรรมการ
8. ผู้แทนสำนักงานประมงอำเภอ	อนุกรรมการ
9. ปลัดอำเภอ	อนุกรรมการ
10. ผู้อำนวยการศูนย์ฯ	อนุกรรมการและเลขานุการ (เกษตรตำบลในพื้นที่)

ทั้งนี้ ประธานคณะอนุกรรมการคัดเลือกมาจากผู้แทนชุมชน 6 คน คณะอนุกรรมการบริหารศูนย์ มีหน้าที่ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์
  - 1.1 จัดทำข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการศูนย์
  - 1.2 จัดการประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ทุกเดือน พิจารณา กิจกรรม/โครงการ การวางแผนการปฏิบัติงาน และการติดตามผล
  - 1.3 กระตุ้นให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผน พัฒนาด้านการเกษตร
  - 1.4 วางแผนการปฏิบัติงานของศูนย์ร่วมกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่
  - 1.5 ประสานงานจัดหางบประมาณและบริหารจัดการเงินทุนของศูนย์ (ในกรณีที่มีเงินทุน)
  - 1.6 สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ อำนวยความสะดวกแก่ ประชาชนในพื้นที่ ในการดำเนินกิจกรรม

2. ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกร

2.1 จัดทำข้อมูลประจำตำบล ได้แก่ การสำรวจและรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งกระตุ้นให้เกษตรกรให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกับเจ้าหน้าที่รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของตำบล สรุปผลข้อมูลและบริการข้อมูลแก่เกษตรกรและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2 จัดการถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ การหาความต้องการด้านฝึกอบรม ความรู้ ฝึกงานหรือการแก้ไขปัญหาด้านการเกษตร คัดเลือกและพัฒนาจุดสาธิตและวิทยากร เกษตรกร จัดกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ เช่น การฝึกอบรม ความรู้ แปลงสาธิต ฯลฯ

2.3 สนับสนุนการจัดทำวิสาหกิจชุมชน (ร่วมกันผลิตร่วมกันจำหน่าย)

3. ด้านการเตือนภัย ได้แก่ การแจ้งข่าวเตือนภัยให้แก่ชุมชน ให้เฝ้าระวัง และแจ้งข่าวให้สำนักงานเกษตรอำเภอในพื้นที่ที่รับผิดชอบทราบเหตุผิดปกติหรือภัยธรรมชาติ ภัย ศัตรูพืช สัตว์ ประมง และภัยเศรษฐกิจอื่น ๆ

3.1 การรับรองรายงานต่าง ๆ เช่น ตรวจสอบความถูกต้องของ ผู้ประสบภัย สำรวจข้าวนาปี นาปรัง และข้อมูลการเกษตรอื่น ๆ

3.2 สนับสนุนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทั้งด้านกลุ่มผู้ผลิต กลุ่มแปรรูป เครือข่ายการตลาด หรือองค์กรในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

4. ด้านประชาสัมพันธ์

เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทุกกิจกรรมของศูนย์ให้ประชาชนรับทราบ และเข้าร่วมกิจกรรม เช่น ทางหอกระจายข่าว นิทรรศการ จัดกิจกรรม สื่อมวลชน ฯลฯ

2.4.5 ผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบประจำตำบล ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ มีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1) การถ่ายทอดเทคโนโลยี

(1) การจัดทำแผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จากความต้องการของชุมชนรวมทั้งการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการถ่ายทอด เทคโนโลยี

(2) ดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยเตรียมการก่อนการถ่ายทอด เทคโนโลยี ได้แก่

ก. การจัดทำหลักสูตร การคัดเลือกเกษตรกร จัดทำกำหนดการ จัดเตรียมสถานที่และเอกสาร จัดหางบประมาณ และจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์

ข. การสร้างกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกร ประสานงานและอำนวยความสะดวก รวมทั้งการสร้างบรรยากาศและสร้างสัมพันธภาพที่ดีในระหว่างการถ่ายทอดเทคโนโลยี

ค. การประเมินผลการเรียนรู้ ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ เกษตรกรได้รับจากการถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร

(3) รายงานผลที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยการประมวลสรุปผลการเรียนรู้และความพึงพอใจของเกษตรกร ตลอดจนกิจกรรม หรือวิสาหกิจที่เกิดจากการถ่ายทอดเสนอต่อคณะกรรมการบริหารศูนย์ สำนักงานเกษตรอำเภอ และสำนักงานเกษตรจังหวัดและเมื่อสิ้นปีงบประมาณจัดทำรายงานผลการถ่ายทอดเทคโนโลยีในภาพรวมของศูนย์บริการ

(4) จัดทำทะเบียนประวัติ โดยการรวบรวมข้อมูลรายละเอียดของเกษตรกรผู้ผ่านการถ่ายทอดเทคโนโลยีในแต่ละเรื่อง จัดแยกออกเป็นหมวดหมู่ตามสาขาอาชีพ รวมทั้งการรวบรวมข้อมูลของวิทยากรที่ถ่ายทอดความรู้ จัดแยกเป็นวิทยากรจากหน่วยงานราชการ และวิทยากรเกษตรกร

2.4.6 แนวทางการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล เป็นศูนย์กลางในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1) การจัดทำข้อมูลเพื่อหาความต้องการของชุมชน

(1) การจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม

นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 เป็นต้นมา การมีส่วนร่วม ได้ถูกกำหนดให้เป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาชนบท อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะได้มีการดำเนินการมาบ้างแล้วก็ตามแต่ก็เป็นดำเนินการในลักษณะโครงการนำร่อง เมื่อสิ้นสุดโครงการก็สิ้นสุดวาระการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขั้นตอนของการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างกระบวนการคิด และการตัดสินใจบนพื้นฐานของความเป็นจริง ทำให้แผนพัฒนาต่าง ๆ ไม่สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของชุมชน ผลที่เกิดขึ้นคือ การขาดจิตสำนึกร่วมในการเป็นเจ้าของทรัพยากรที่ถูกทำลาย และใช้ไปอย่างไม่คำนึงถึงผลเสียหายที่จะเกิดขึ้นในภายหลัง ความไม่เท่าเทียมกันในการได้รับผลประโยชน์ ซึ่งการจัดทำแผนชุมชนและแผนพัฒนาการเกษตรแบบมีส่วนร่วมจะมีส่วนช่วยให้

ก. เกษตรกรและหน่วยงานของรัฐและเอกชนเข้ามาร่วมกัน
ตัดสินใจร่วมกันจัดทำแผนและกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนเกษตร โดยมีหน่วยงานของภาค
รัฐบาลเข้ามามีส่วนในการวิเคราะห์และจัดทำแผน

ข. จัดทำแผนงาน/โครงการ ให้สอดคล้องกับศักยภาพของ
ชุมชนและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง

ค. สร้างจิตสำนึกและความสามารถในการจัดการในเรื่องของ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ง. พัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิตและการใช้
ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จ. เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกันจากการได้มาร่วมทำกิจกรรมการได้
พูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูล และความเห็นร่วมกัน ซึ่งวิธีการนี้จะสามารถสร้างและประสานแนวคิดการ
ทำงานร่วมกันระหว่างเกษตรกรกับเกษตรกร เกษตรกรกับเจ้าหน้าที่และเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน ได้
อย่างแท้จริงตลอดจนทำให้เกิดการบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม แผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม เป็น
แผนที่เกิดจากชุมชนโดยชุมชน และเพื่อชุมชน บนพื้นฐานของความจำเป็นและความต้องการของ
ชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาด้านการเกษตร การพัฒนาด้านสังคม
การพัฒนาด้านวัฒนธรรม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ฯลฯ โดยผู้แทนชุมชนจากทุกสาขาอาชีพ
และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดำเนินการร่วมกันนับตั้งแต่การสำรวจชุมชน การประเมินทรัพยากรและ
ศักยภาพของชุมชน วิเคราะห์ปัญหาสาเหตุ และสร้างความฝันเพื่อนำมากำหนดเป็นแผนชุมชนแบบ
มีส่วนร่วม(กรมส่งเสริมการเกษตร,2543:11)

(2) แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล

แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล คือ แผนการดำเนินงาน
ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพและทรัพยากรการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอด
เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ซึ่งเกษตรกร เจ้าหน้าที่ และองค์กรที่เกี่ยวข้องภายในตำบล
ร่วมกันวิเคราะห์และกำหนดโครงการ/กิจกรรม ที่จะดำเนินการตามความต้องการในแผนชุมชน
แบบมีส่วนร่วม ซึ่งแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

ก. แผนการผลิตและการถ่ายทอดเทคโนโลยี

ข. แผนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ค. แผนธุรกิจชุมชน

การนำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมของแต่ละหมู่บ้านมาประมวล

จำแนก วิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการพัฒนาอาชีพและทรัพยากร การเกษตรในภาพรวม ของตำบลร่วมกัน(กรมส่งเสริมการเกษตร,2543:12)

(3) เหตุผลที่ต้องทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล

เนื่องจากภาครัฐเชื่อมั่นและคาดหวังว่าเกษตรกรจะเป็นผู้คิดเป็น ทำเป็นและพึ่งพาตนเองได้ มีความสามารถในการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพ ของตนเองและชุมชน ซึ่งจะทำให้การพัฒนาการประกอบอาชีพด้านการเกษตรของชุมชน มีความ ต่อเนื่องและยั่งยืน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องให้เกษตรกรและชุมชนได้มาร่วมกันคิด วิเคราะห์และตัดสินใจ ทำแผนพัฒนาการเกษตรในแต่ละชุมชนมีมาก ในขณะที่ทรัพยากรและงบประมาณของภาครัฐมี จำกัดจึงจำเป็นต้องมีการจัดทำแผนเพื่อจัดลำดับความสำคัญในการจัดสรรและระดมทรัพยากร ให้แก่ชุมชน ซึ่งเมื่อมีแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลแล้ว กรรมการบริหารศูนย์บริการและ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จะสามารถนำแผนดังกล่าว ไปดำเนินการหรือเสนอขอ งบประมาณสนับสนุนต่อไป

(4) ผู้จัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล

คณะทำงานซึ่งจะเป็นคณะผู้จัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับ ตำบลควรประกอบด้วยบุคคล 3 ฝ่าย ได้แก่

ฝ่ายแรก คือ ฝ่ายชุมชน ซึ่งเป็นฝ่ายที่สำคัญที่สุดในการจัดทำ แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล เพราะเป็นผู้จัดทำแผนชุมชน และยังจะต้องเป็นตัวหลักในการ ดำเนินการตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลที่จัดขึ้น โดยผู้แทนของฝ่ายชุมชนควรประกอบด้วย ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้แทนชุมชน รวมฝ่ายละ 5-10 คน

ฝ่ายที่สอง คือ ตัวแทนสาขาอาชีพในตำบล ซึ่งอาจแบ่งย่อยตาม สาขาการผลิตในแต่ละชุมชน เช่น ผู้แทนสาขาการผลิตพืช ผู้แทนสาขาการปศุสัตว์ ผู้แทนสาขาการ ประมง ผู้แทนสาขาการแปรรูปหรือสาขาธุรกิจการเกษตร หรือผู้แทนกลุ่มเกษตรกรผสมผสาน อย่าง ละ 1 คน ซึ่งฝ่ายที่สองนี้จะเป็นผู้สนับสนุนข้อมูลแนวทางในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรกรมแก่คณะ ผู้จัดทำแผน

ฝ่ายที่สาม คือ ฝ่ายเจ้าหน้าที่ในหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องซึ่งจะช่วย สนับสนุนในการประสานงานและให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่คณะผู้จัดทำแผน เช่น เกษตรอำเภอ ผู้แทน หน่วยงานต่าง ๆ เช่น ปศุสัตว์ ผู้แทนจากหน่วยงานประมง ผู้แทนหน่วยงานพัฒนาที่ดิน ผู้แทน หน่วยงานส่งเสริมสหกรณ์ ผู้แทนหน่วยงานด้านวิชาการเกษตร ผู้แทนหน่วยงานชลประทาน ผู้แทนหน่วยงานป่าไม้ ผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ผู้แทนธนาคาร เพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานปฎิรูปที่ดินเพื่อ

เกษตรกรรม กรมประชาสัมพันธ์ ฯลฯ ทั้งนี้บทบาทหลักของฝ่ายเจ้าหน้าที่จะเป็นเพียงที่ปรึกษาแก่คณะผู้จัดทำแผนเท่านั้น

(5) แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล

เนื่องจากแต่ละชุมชนอาจมีปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกันจึงอาจต้องการเสนอขอโครงการที่แตกต่างกัน จนอาจก่อให้เกิดปมขัดแย้งขึ้นในท้องถิ่น ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาในการเพิ่มศักยภาพของชุมชน ดังนั้น คณะทำงานในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรจึงควรให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว โดยมีความเข้าใจร่วมกันดังนี้

- ก. คณะทำงานจัดทำแผน ทำความเข้าใจในหน้าที่ร่วมกันให้ชัดเจนเสียก่อน
- ข. ชี้แจงทำความเข้าใจเกษตรกรในชุมชนให้ทราบถึงเหตุผลวัตถุประสงค์และแนวทางในการจัดทำแผนชุมชน และแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลให้ชัดเจน
- ค. จัดเวทีชาวบ้านระดับตำบล (บางครั้งเรียกประชาคมตำบล) ให้สมาชิกทุกชุมชนมีโอกาสพบปะรับรู้ความฝันและปัญหาความเดือดร้อนของชุมชนอื่นเพื่อค้นหาความฝันและความเห็นใจในการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนของส่วนรวม
- ง. การแสวงหาจุดร่วม และ สงวนจุดต่างในเวทีตำบล โดยพยายามชักชวนให้ชาวบ้านให้พูดคุยเรื่องภาพฝัน หรือวิสัยทัศน์ร่วมกันก่อน แล้วจึงคุยปัญหาเป็นลำดับต่อไป
- จ. กำหนดเกณฑ์การกลั่นกรองโครงการร่วมกันให้ชัดเจน โดยการคัดเลือกแผนงานโครงการควรคำนึงถึง
  - (ก) ประโยชน์และความคุ้มค่าที่ได้รับจากแผนงานโครงการนั้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
  - (ข) ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ไม่ว่าจะพิจารณาในแง่คนทรัพยากร ความรู้ และการจัดการ
  - (ค) ผลกระทบและความเสี่ยง ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการดำเนินงาน การดำเนินโครงการ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม
  - (ง) ควรให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมดำเนินการอย่างต่อเนื่องทุกชั้นตอน

2.4.7 กระบวนการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

ประจำตำบล

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของชุมชน

(1) การจัดเวทีชาวบ้าน ประชุมเพื่อสร้างความพร้อมและความเข้าใจแก่เกษตรกรในชุมชนถึงบทบาทสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตรและชุมชนเกษตร ตั้งแต่การร่วมกันคิด ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดทิศทางพัฒนาและการวางแผนพัฒนาการเกษตรด้วยตนเอง ภายใต้ข้อจำกัด โอกาส และข้อมูลพื้นฐานของตำบลที่ได้จัดทำขึ้น ทั้งนี้ให้มีการตั้งตัวแทนของชุมชน โดยให้ชุมชนเลือกกรรมการเพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

(2) พิจารณาสถานที่ ที่ชุมชนมีความพร้อม คัดเลือกเป็นที่ทำการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรของชุมชน โดยใช้สถานที่ที่มีอยู่เดิม

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร

โดยการจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันของชุมชนให้ครอบคลุมทั้งด้านกายภาพ เช่น ดิน แหล่งน้ำ ป่าชุมชน ด้านการเกษตร เช่นการเพาะปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การประมง และด้านสังคมเศรษฐกิจ เพื่อให้ทราบข้อมูลว่ากิจกรรมหลักของตำบลคืออะไร จะปรับปรุงในส่วนไหน จะสร้างจุดถ่ายทอดความรู้เรื่องอะไร และจะลงทุนทางธุรกิจชุมชนได้อย่างไร จากนั้นจึงเสนอเป็นแนวทางการปรับปรุงพัฒนาเพื่อประมวลเป็นแผนของตำบล ซึ่งจะประกอบด้วย 3 แผนหลัก ได้แก่ แผนการปรับปรุงฟื้นฟูทรัพยากร แผนถ่ายทอดเทคโนโลยีและแผนการลงทุนทางธุรกิจ

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติงานตามแผน

(1) แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยการถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรตามความต้องการเรียนรู้ของชุมชน โดยใช้จุดสาธิตในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านพืช สัตว์ ประมง เกษตรผสมผสานที่ตั้งอยู่ในตำบลมีวิทยากรเกษตรเข้าของจุดสาธิตเป็นผู้ถ่ายทอดหรือการนำเกษตรกรไปศึกษาดูงานฟาร์มที่ประสบผลสำเร็จ เป็นต้น

(2) แผนการลงทุนทางธุรกิจ โดยการสนับสนุนการลงทุนให้แก่ชุมชนเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ทั้งในด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาด เพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์การเกษตรในรูปแบบหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

(3) แผนปรับปรุงฟื้นฟูทรัพยากร โดยให้การสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมการใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน ได้แก่ การพัฒนาแหล่งน้ำ การปลูกป่าชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรดิน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 การจดทะเบียนและบริการ

การเริ่มรับสมัครเกษตรกรเป็นสมาชิกศูนย์ ซึ่งสมาชิกจะมีหน้าที่ให้ข้อมูลด้านการเกษตรและข้อมูลในชุมชน โดยหน่วยงานของรัฐจะให้บริการพิเศษกับสมาชิก เช่น การให้บริการข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร เป็นอันดับแรก

ขั้นตอนที่ 5 การจัดตั้งศูนย์บริการ

เพื่อให้เกิดการบริการด้านต่าง ๆ แก่เกษตรกรในชุมชนเพื่อชุมชน เช่น การจัดให้บริการด้านเครื่องมือ อุปกรณ์การเกษตร รวมถึงการควบคุมคุณภาพสินค้า และการแปรรูปอย่างง่าย

2.4.8 ประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับจากศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี

การเกษตรประจำตำบล

- 1) มีศูนย์กลางในการให้บริการของหน่วยงานต่าง ๆ แก่เกษตรกร เช่น การบริการตรวจวิเคราะห์ดิน การบริการตรวจสอบสารพิษตกค้างในพืชผล การตอนสัตว์ ผสมเทียม การตรวจน้ำบ่อปลา เป็นต้น
- 2) ได้รับการบริการข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ รวมทั้งการพยากรณ์ การเตือนภัยธรรมชาติ ภัยศัตรูพืช และภัยเศรษฐกิจ
- 3) เป็นแหล่งให้ความรู้และเทคโนโลยีที่ถูกต้องเหมาะสมแก่ชุมชน
- 4) ได้รับการถ่ายทอดความรู้และเทคนิคในการทำการเกษตรในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง พัฒนาที่ดิน และอื่น ๆ
- 5) เป็นศูนย์รวมและเป็นสถานที่ประชุม พบปะแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ของเกษตรกรในชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาชุมชน กำหนดทิศทางพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม
- 6) เป็นจุดที่รวบรวมหรือแสดงผลผลิตภัณฑ์ของตำบล เพื่อจัดให้มีการจำหน่ายผลผลิต หรือซื้อขายโดยตรง
- 7) เป็นสถานที่ติดต่อยื่นคำร้อง คำขอรับบริการของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรทั้งด้านพืช สัตว์ ประมง และอื่น ๆ เพื่อเสนอให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ

2.4.9 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่

สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ส่วนภูมิภาคคือสำนักงานเกษตรและสหกรณ์) กรมส่งเสริมการเกษตร (ส่วนภูมิภาคคือสำนักงานเกษตรจังหวัด) กรมวิชาการเกษตร (ส่วนภูมิภาคคือสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขต) กรมพัฒนาที่ดิน (ส่วนภูมิภาคคือสถานี

พัฒนาที่ดิน) กรมประมง (ส่วนภูมิภาคคือสำนักงานประมงจังหวัด) กรมปศุสัตว์ (ส่วนภูมิภาคคือสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด) สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (ส่วนภูมิภาคคือสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเขต)

2.4.10 ผลการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำ

ตำบล

กรมส่งเสริมการเกษตร(2545:9) สรุปเกี่ยวกับผลการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ไว้ดังนี้

- 1) การจัดทำแผนปฏิบัติงานของศูนย์บริการฯ ตำบลที่ติดตามทุกตำบลมี การจัดทำแผนปฏิบัติงานของศูนย์บริการฯติดไว้ในศูนย์บริการฯ ซึ่งตำบลร้อยละ 61.5 จัดทำแผนประจำปี ตำบลร้อยละ 69.2 จัดทำแผนรายเดือน ตำบลร้อยละ 46.2 จัดทำแผนรายสัปดาห์
- 2) การดำเนินงานตามแผน ตำบลร้อยละ 46.2 สามารถปฏิบัติงานได้ตามแผนที่กำหนดทุกกิจกรรม ตำบลร้อยละ 53.8 ปฏิบัติงานได้ตามแผนบางกิจกรรม
- 3) การจัดทำข้อมูลประจำศูนย์บริการฯ ทุกศูนย์ฯที่ติดตามมีการจัดทำสถิติข้อมูลทางการเกษตร เช่น การปลูกพืชสำคัญของท้องถิ่น สถิติน้ำฝน ต้นทุนการผลิต ราคาปัจจัยการผลิตการเกษตร เป็นต้น ศูนย์บริการฯร้อยละ 92.3 มีการจัดทำข้อมูลพื้นฐานทางการเกษตร ศูนย์บริการฯร้อยละ 92.3 มีข้อมูลแผนที่ชุดดิน ศูนย์บริการฯร้อยละ69.2 มีแบบจำลองภูมิประเทศ (Model) เมื่อพิจารณาคุณภาพของข้อมูล พบว่า ศูนย์บริการฯร้อยละ 91.7 มีการจัดทำสถิติข้อมูลที่มีคุณภาพ และทุกศูนย์บริการฯมีการทำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในเรื่องการวางแผนพัฒนาการเกษตร การสำรวจข้อมูลความต้องการของเกษตรกรแล้ว พบว่า ศูนย์บริการฯร้อยละ 66.7 มีการดำเนินงานสำรวจความต้องการของเกษตรกรแบบ ข. ศูนย์บริการฯร้อยละ 33.3 ยังไม่ได้ดำเนินการ
- 4) สำนักงานศูนย์และองค์ประกอบภายในศูนย์บริการฯ ศูนย์ร้อยละ 92.7 มีวัสดุอุปกรณ์พร้อมและเปิดให้บริการแล้ว ศูนย์บริการฯร้อยละ 7.7 ยังไม่พร้อมเปิดให้บริการ ภายในศูนย์มีการจัดบอร์ดแล้วร้อยละ 92.3 ศูนย์บริการฯ ร้อยละ 7.7 อยู่ในระหว่างดำเนินการ ทุกศูนย์บริการฯมีเอกสารวิชาการเกษตรไว้ให้บริการ การจัดทำแผนถ่ายทอดเทคโนโลยีไว้ประจำศูนย์บริการฯ พบว่า ศูนย์บริการฯร้อยละ 24.6 มีการจัดทำศูนย์บริการฯร้อยละ 15.4 ไม่มีการจัดทำแผนถ่ายทอดศูนย์บริการฯที่มีแผนถ่ายทอดสามารถดำเนินงานได้เฉลี่ยร้อยละ 80 ของแผน ศูนย์บริการฯที่มีแผนถ่ายทอดร้อยละ 71.4 มีการประสานงานให้หน่วยงานอื่นมาร่วมถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ กศน.,สปข.,ปศุสัตว์,พัฒนาที่ดิน,สหกรณ์, ธกส.,พช.,สกย.,และหน่วยงานเอกชน
- 5) การจัดเวทีชุมชน ทุกตำบลที่มีการติดตามมีการจัดเวทีชุมชนแล้วโดยจัด

ในประเด็น การทำแผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาการเกษตร การแก้ไขปัญหาของชุมชน แผนการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม การจัดทำโครงการ ปัญหาแหล่งน้ำและราคาผลผลิต เป็นต้น โดยมีการประชุมกับหน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมในเวทีด้วย เช่น อบต.,ครู., กลุ่มเกษตรกร,ประมง,ปศุสัตว์,พัฒนาที่ดิน,ปลัดอำเภอ

6) การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ตำบลที่ติดตามทุกตำบลมีการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร โดยใช้วิธีจัดทำเวทีชุมชน ประชาคมหมู่บ้าน ประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ภายใต้แผนพัฒนาประกอบด้วยแผนถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพสินค้า และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้มีร้อยละ 69.2 ของตำบลที่ติดตาม แผนธุรกิจชุมชนด้านการเกษตรเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์หลักของตำบลมีร้อยละ 69.2 และแผนฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีร้อยละ 76.9

7) การจัดสรรโครงการลงศูนย์บริการฯ ศูนย์บริการฯร้อยละ 92.3 ได้รับการจัดสรรโครงการศูนย์บริการฯร้อยละ 7.7 ไม่ได้รับการจัดสรรโครงการ ในแต่ละศูนย์บริการฯ ได้รับการจัดสรรโครงการเฉลี่ย 2 โครงการ ศูนย์บริการฯร้อยละ 84.6 ได้รับการสนับสนุนโครงการจากหน่วยงานอื่น เช่น อบต.,อบจ.,พัฒนาที่ดิน,ป้าไม้,ประมง,ปศุสัตว์ เป็นต้น

8) จุดถ่ายทอด/จุดสาธิต ศูนย์บริการฯมีจุดถ่ายทอด/สาธิตโดยเฉลี่ย ศูนย์บริการฯละ 5 จุด ซึ่งเป็นจุดที่มีเกษตรกรมารับถ่ายทอดเฉลี่ย 266 รายต่อจุด ซึ่งวิทยากรเกษตรกรได้รับการอบรมเพื่อให้มีความรู้ในเทคโนโลยีใหม่ ๆ

9) การให้บริการของศูนย์บริการฯ ทุกศูนย์บริการฯมีการให้บริการข้อมูลข่าวสารเอกสาร คำแนะนำ คำปรึกษาและนำ ศูนย์บริการฯร้อยละ 15.4 มีการให้บริการอุปกรณ์เครื่องมือทางการเกษตร เช่น อุปกรณ์ตัดแต่งกิ่ง เครื่องพ่นยา เครื่องสกัดสารจากพลังงานแสงอาทิตย์ อุปกรณ์ทางการเกษตร มีเกษตรกรมาใช้บริการที่ศูนย์บริการฯเฉลี่ย 266 ราย/ปี การจัดอบรมถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร ศูนย์บริการฯร้อยละ 92.3 มีการจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร ศูนย์บริการฯร้อยละ 7.7 ไม่มีการดำเนินการอบรมถ่ายทอดความรู้

10) การตรวจสอบความพร้อมของศูนย์บริการฯทุกศูนย์บริการฯได้รับการตรวจสอบแล้วผลปรากฏว่า ศูนย์บริการฯร้อยละ 38.5 มีความพร้อมทั้ง 29 ตัวชี้วัด ศูนย์บริการฯร้อยละ 38.5 ยังไม่มีความพร้อม 29 ตัวชี้วัด ศูนย์บริการฯร้อยละ 23.1 ยังไม่ทราบผลว่าผ่านการตรวจวัดหรือไม่ศูนย์บริการฯที่ยังไม่พร้อมร้อยละ 25.0 ได้รับความช่วยเหลือจากจังหวัด/อำเภอ

11) การตรวจเยี่ยมการปฏิบัติงานของศูนย์บริการฯทุกศูนย์บริการฯที่ติดตามได้รับการตรวจเยี่ยมการปฏิบัติงานจากหน่วยงานทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทุกศูนย์บริการฯ ได้รับการตรวจเยี่ยมจากระดับจังหวัด ศูนย์บริการฯร้อยละ 76.9 ได้รับการตรวจเยี่ยมจากอำเภอ

ศูนย์บริการฯ ร้อยละ 38.5 ได้รับการตรวจเยี่ยมจากกระทรวง ศูนย์บริการฯ ร้อยละ 23.1 ได้รับการตรวจเยี่ยมจากผู้ตรวจสำนักนายกรัฐมนตรี จากผู้ตรวจกรมพัฒนาที่ดิน และจากกรมส่งเสริมการเกษตร

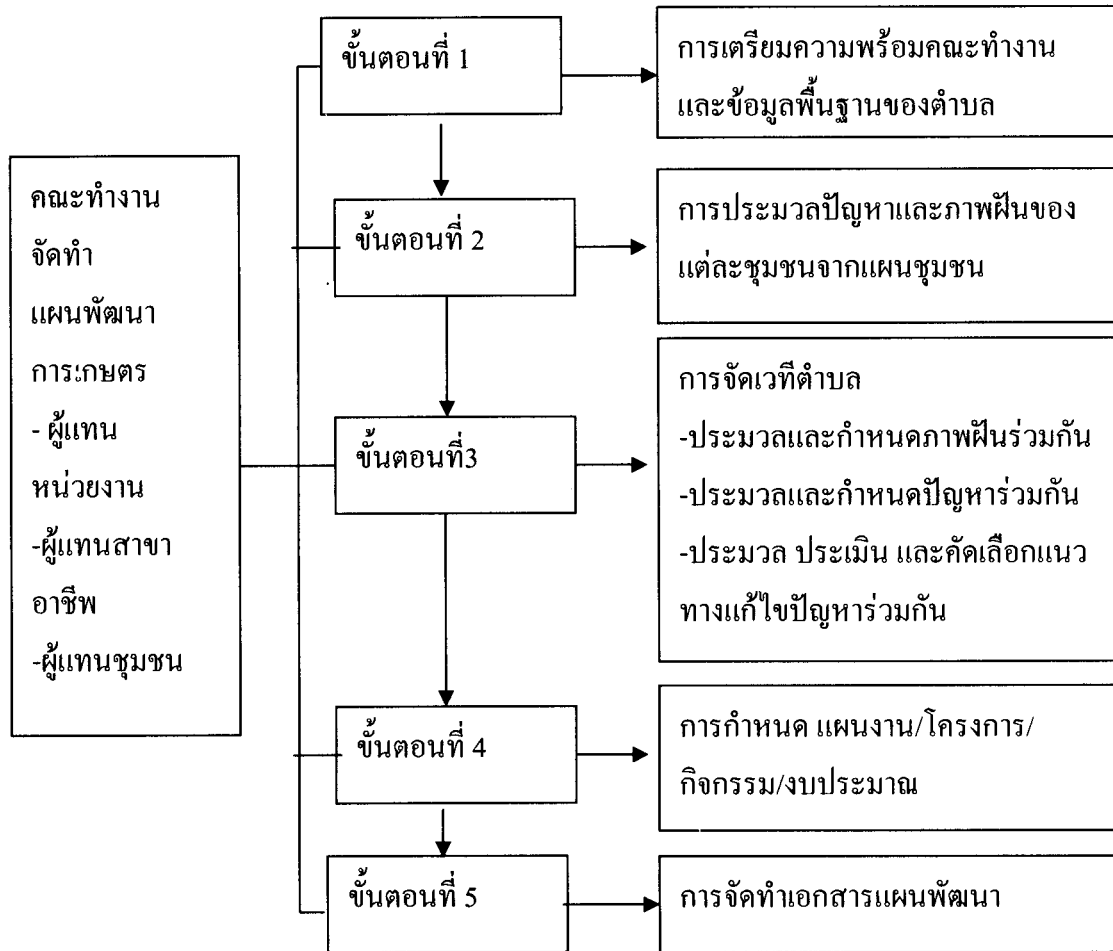
12) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ศูนย์บริการฯ ร้อยละ 61.5 มีคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ เข้าร่วมประชุมครบทุกท่านทุกครั้ง ศูนย์บริการฯ ร้อยละ 38.5 มีคณะกรรมการฯ เข้าร่วมประมาณ 80 ร้อยละ ของคณะกรรมการ

กรมส่งเสริมการเกษตร(2546:8) สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี ได้สรุปผลการติดตามการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในการปฏิบัติการกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ และการให้บริการต่าง ๆ ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตทั้ง 6 เขต สรุปผลได้ดังนี้

1. คณะกรรมการบริหารศูนย์ มีการประชุมทุกเดือน ร้อยละ 71.30 เนื้อหาที่นำเข้าประชุมส่วนใหญ่ ร้อยละ 54.50 เป็นเรื่องเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาให้กับเกษตรกร
2. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร มีการจัดทำแผนถ่ายทอดเทคโนโลยีร้อยละ 97.90 และเก็บแผนถ่ายทอดดังกล่าวไว้ที่ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร
3. มีการหาความจำเป็นและความต้องการของเกษตรกรในการจัดทำแผนถ่ายทอดความรู้โดยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ ร้อยละ 76.60 การจัดเวทีชุมชนร้อยละ 70.30
4. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร จำนวนร้อยละ 45.80 มีการถ่ายทอดความรู้ตามแผนมากกว่า ร้อยละ 80 เรื่องที่มีการถ่ายทอดมากเป็นอันดับแรก คือเรื่องการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ และน้ำหมักชีวภาพ ร้อยละ 83.20 รองลงมาได้แก่เรื่อง การวิเคราะห์ดินและการปรับปรุงดิน ร้อยละ 79 และการผลิตข้าว ร้อยละ 73.80
5. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร มีการติดตามผลการนำความรู้ไปใช้ของเกษตรกร หลักจากการได้รับการถ่ายทอดความรู้ โดยเกษตรกร ร้อยละ 55.20 ของเกษตรกรที่ให้ข้อมูล นำความรู้ไปใช้ ร้อยละ 31-60 และเกษตรกรร้อยละ 28.20 ของเกษตรกรที่ให้ข้อมูล นำความรู้ไปใช้ร้อยละ 61-100
6. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ร้อยละ 96.20 มีการปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานการเกษตร และร้อยละ 94.70 นำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ส่วนการให้บริการการเกษตรปรากฏว่า ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีส่วนใหญ่มีการแจกเอกสารคำแนะนำทางวิชาการ ข้อมูลความรู้ด้านการเกษตรต่าง ๆ ร้อยละ 80.40 มีการ

ให้บริการความรู้ ณ จุดถ่ายถอดเทคโนโลยีร้อยละ 78 นอกจากนี้มีการเตือนภัย เช่น ภัยธรรมชาติ ภัยศัตรูพืช และมีการรับคำร้องต่างๆ

3. แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน

วิธีดำเนินงาน

- จัดประชุมเพื่อชี้แจงสร้างความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร
- แต่งตั้งคณะทำงาน
- แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ
- กำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่ และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ในการจัดทำเวทีตำบล

- ศึกษาและเตรียมข้อมูล/เครื่องมือที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงาน

- จัดหาข้อมูลพื้นฐานของตำบล ตามรายการของแผนที่และข้อมูลที่กำหนดไว้ในศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรระดับตำบล เพื่อใช้ในเวทีตำบล และการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล โดยเฉพาะแผนพัฒนาตำบลที่ได้มาจากการทำประชาคม

ขั้นตอนที่ 2 การประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชนจาก แผนชุมชน

วิธีดำเนินงาน

- ทีมงานนำแผนชุมชนจากแต่ละหมู่บ้าน มาจำแนก และจัดกลุ่มปัญหาและความคาดหวังของแต่ละชุมชน โดยการแยกหมวดหมู่ของปัญหา แยกเป็นกลุ่มปัญหาทางด้านการผลิต ปัญหาทางด้านทรัพยากร ปัญหาทางด้านสังคม ตามสาขาการผลิต เช่น ด้านการผลิตพืช ด้านประมง และด้านปศุสัตว์ ตามความเหมาะสมและความต้องการของแต่ละหมู่บ้าน

- รวมปัญหาและภาพฝันที่เหมือนกันหรือคล้ายกันรายสาขา ภายใต้การทำงานร่วมกันของทีมงาน เพื่อให้ได้ภาพรวมตำบล โดยระดมหมู่บ้านที่ร่วมฝันในประเด็นเดียวกัน หรือเผชิญปัญหาเดียวกัน

- ให้ตัวแทนสรุปภาพรวมปัญหาและความคาดหวังร่วมในภาพรวมตำบลพร้อมทั้งให้ทีมงานปรับแก้จนเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 การจัดเวทีชาวบ้าน

วิธีดำเนินงาน

- แนะนำทีมงานและผู้เข้าร่วมเวทีชาวบ้าน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- ให้ผู้แทนชุมชนขึ้นมานำเสนอปัญหา ภาพฝัน ความต้องการและแผนงาน/

โครงการ ที่มาจากแผนชุมชนของตนเอง

- ให้ทีมงานร่วมกันนำเสนอผลการประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน ที่ได้มาจากการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 2

- ให้ผู้เข้าร่วมเวทีชาวบ้านร่วมกัน แสดงภาพฝันหรือวิสัยทัศน์ เพื่อหาภาพฝันของตำบล สิ่งที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นในตำบลแล้วเขียนออกมาให้ชัดเจน เพื่อใช้เป็นแนวทางร่วมกัน

- ให้กลุ่มร่วมกัน วิเคราะห์ปัญหาที่กำลังเผชิญร่วมกันในตำบล สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการไปสู่ภาพฝันของตำบล แล้วจัดกลุ่มของปัญหาออกมาตามความสำคัญ ได้แก่ กลุ่มปัญหาที่มีความสำคัญและเร่งด่วน กลุ่มปัญหาที่มีความสำคัญแต่ไม่เร่งด่วน และกลุ่มปัญหาที่ไม่มีความสำคัญมากนักและไม่เร่งด่วน

- ประมวลแผนงาน/โครงการ ซึ่งเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาที่แต่ละชุมชนเสนอมาในแผนชุมชน
  - ร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาของตำบล โดยพิจารณาคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาและแผนงาน โครงการ ซึ่งการพิจารณาควรคำนึงถึงลักษณะต่าง ๆ ดังนี้
    1. ลักษณะที่ประโยชน์ที่ได้รับจากแผนงาน โครงการ
      - ใครเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับประโยชน์ จำนวนเท่าใด
      - ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ การดำเนินแผนงาน/โครงการจะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของเกษตรกรและชุมชนอย่างไร ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน
      - ประโยชน์ที่เกิดขึ้นทางสังคมและสิ่งแวดล้อม
    2. ลักษณะความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ แผนงาน โครงการที่จะคัดเลือกมานั้น จะต้องพิจารณาในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้
      - ใครจะเป็นผู้ดำเนินการหรือปฏิบัติการ
      - ความรู้ในการดำเนินการจะได้อมาจากที่ใด
      - ทรัพยากรในการดำเนินการ จะได้อมาอย่างไร
      - การจัดการบริหารแผนงาน โครงการจะมีลักษณะเช่นไร
    3. ลักษณะความเสี่ยง เพื่อพิจารณาว่าการดำเนินการตามแนวทางการแก้ไขปัญหา หรือแผนงาน โครงการที่จะคัดเลือกจะเกิดความเสี่ยงเกิดขึ้นหรือไม่อย่างไร
      - ความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ เช่น การขาดทุน ภาระหนี้สิน
      - ความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อม เช่น ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในตำบล
      - ความเสี่ยงทางสังคม เช่น ความขัดแย้งและความแตกแยกในตำบล
    4. ลักษณะความสามารถในการพึ่งพาตนเอง โดยแนวทางการแก้ไขปัญหา หรือแผนงาน โครงการที่คัดเลือกควรจะเป็นแนวทางที่
      - เกษตรกรในพื้นที่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง
      - เสริมความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และการพึ่งพาซึ่งกันและกันในอนาคต
    5. การคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา หรือแผนงาน โครงการควรพิจารณาจาก
      - แนวทางหรือแผนงาน โครงการที่มีประโยชน์มากที่สุดและกระจายตัวอย่างทั่วถึงมากที่สุด

- มีความเป็นไปได้สูงในการปฏิบัติ
- มีความเสี่ยงต่ำ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ

วิธีดำเนินการ

1. ให้คณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ร่วมกันจัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5 ปี โดยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 ถึงขั้นตอนที่ 4 ประกอบการพิจารณา พร้อมลงรายละเอียดดังนี้

- ชื่อโครงการ/วัตถุประสงค์/เป้าหมาย ให้ใช้ข้อมูลที่ได้จากสรุปปัญหาและความคาดหวังร่วมของตำบล
- กิจกรรม/วิธีการดำเนินงาน ให้ใช้ข้อมูลที่ได้จากแนวทางการแก้ไขปัญหา ร่วมของตำบล
- งบประมาณ/สถานที่ดำเนินการ ปริมาณงาน ช่วงเวลาดำเนินการให้

คณะทำงานร่วมกันวิเคราะห์ ภายใต้มิติข้อตกลงร่วมของทีมงาน

2. ให้ตัวแทนนำเสนอแผนงาน/โครงการที่ได้ ให้กลุ่มได้ปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้โครงการที่พร้อมเสนอขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตร

วิธีดำเนินการ

เมื่อดำเนินการสังเคราะห์แผนชุมชนตามขั้นตอนต่าง ๆ แล้ว ให้คณะทำงานนำผลที่ได้มาประมวลและจัดพิมพ์เป็นเอกสารแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล โดยจัดเรียงเนื้อหาสาระดังนี้

1. สภาพปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน
2. การประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน
3. วิสัยทัศน์หรือภาพฝันร่วมกันของตำบล
4. การกำหนดปัญหาาร่วมกันของตำบล

สรุปได้ว่าบทบาทของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่สำคัญอีกหนึ่งบทบาทก็คือ บทบาทในการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมโดยมีหน่วยงานของภาครัฐเข้ามามีส่วนในการวิเคราะห์และจัดทำแผนงานโครงการให้สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ แผนการผลิตและถ่ายทอดเทคโนโลยี แผนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงแผนธุรกิจชุมชน ประกอบด้วยบุคคล 3 ฝ่าย ๆ แรกคือ ฝ่ายชุมชน ซึ่งเป็นฝ่ายที่

สำคัญที่สุดในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล เช่น ผู้แทน อบต. และผู้แทนชุมชน 5-10 คน เป็นตัวหลักในการดำเนินการ ฝ่ายที่สองคือ ตัวแทนสาขาอาชีพในตำบล เช่น ผู้แทนสาขาการผลิตพืช ผู้แทนสาขาการปศุสัตว์ ผู้แทนสาขาการประมง ผู้แทนสาขาการแปรรูปหรือสารธุรกิจ การเกษตร ฯลฯ อย่างละ 1 คน เป็นผู้สนับสนุน และฝ่ายที่สาม คือ ฝ่ายเจ้าหน้าที่ในหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรอำเภอ ผู้แทนจากปศุสัตว์ ประมง พัฒนาที่ดิน ส่งเสริมสหกรณ์ ด้านวิชาการ เกษตร ชลประทาน ป่าไม้ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ฯลฯ

4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม

สมพร นามพิลา (2548:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดอุดรธานี พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51.8 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกครัวเรือนเฉลี่ย 4.8 คน เป็นคณะกรรมการศูนย์เฉลี่ย 4.8 ปี มีตำแหน่งเป็นกรรมการ

4.2 บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร

ชวนนท์ ศิริบาล (2547:26) ได้ศึกษาการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ด้านการวางแผนพัฒนาตำบล มีการดำเนินงานทุกครั้งที่ 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การประชุมวางแผนพัฒนาตำบลทุกเดือน 2) ร่วมกำหนดวิธีการจัดทำเวทีชาวบ้านทุกเดือน 3) นำเสนอแผนพัฒนา 3 ปี 5 ปี ต่อองค์การบริหารส่วนตำบล และ 4) การให้ข้อมูลในการวางแผนพัฒนาตำบล ส่วนประเด็นการเป็นตัวแทนชุมชนในการทำแผนพัฒนาตำบล พบว่า มีการดำเนินงานบางครั้ง ในทำนองเดียวกัน รัศมี ดวงเงิน (2547:19) ได้ศึกษาผลการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล มีบทบาทด้านการกำหนดแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล ที่สามารถปฏิบัติได้มาก 3 ประเด็น ได้แก่ การกำหนดแผนถ่ายทอดความรู้ด้านการแปรรูปผลผลิต การกำหนดแผนถ่ายทอดความรู้ด้านสัตว์ และการกำหนดแผนถ่ายทอดความรู้ด้านประมง ส่วนสมพร นามพิลา (2548:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำ

ตำบลในจังหวัดอุดรธานี พบว่าบทบาทที่ดำเนินงานได้มาก มี 2 ด้าน คือ การบริหารศูนย์ และการประชาสัมพันธ์

4.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร

เพ็ญศรี มีทองกลาง (2546:62) ได้ศึกษาบทบาทในการดำเนินงานของผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดขอนแก่น พบว่าการดำเนินงานตามขั้นตอนการจัดเวทีชุมชนและจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล มีปัญหาในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ 1) แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลขาดงบประมาณในการสนับสนุน และ 2) แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลเน้นที่โครงสร้างพื้นฐานมากเกินไป สำหรับประเด็นที่มีปัญหาในระดับน้อย ได้แก่ 1) เกษตรกรให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนชุมชนน้อย และ 2) ผู้อำนวยการศูนย์ขาดประสบการณ์ในกระบวนการแผนชุมชน ในทำนองเดียวกัน ชวนนท์ ศิริบาล (2547:26) ได้ศึกษาการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการวางแผนพัฒนาตำบล พบว่า มีปัญหาน้อยใน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ขาดทักษะการจัดเวทีชุมชน 2) การบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) การสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล 4) การเตรียมความพร้อมชุมชน และ 5) ประเด็นขาดความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนสมพร นามพิลา (2548:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดอุดรธานี พบว่ามีปัญหาในระดับมากคือการบริหารจัดการศูนย์ การสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกร และด้านการประชาสัมพันธ์

สรุปได้ว่ามีผู้วิจัยได้เสนอผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพพื้นฐานทางสังคมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล พบว่า ส่วนใหญ่เป็นชาย อายุเฉลี่ย 51.4 ปี มีตำแหน่งเป็นกรรมการ มีบทบาทในการดำเนินงานทุกครั้งใน 4 ประเด็น ได้แก่ การประชุมวางแผนพัฒนาตำบลทุกเดือน ร่วมกำหนดวิธีการจัดทำเวทีชาวบ้านทุกเดือน นำเสนอแผนพัฒนา 3 ปี 5 ปี ต่อบริการส่วนตำบล และการให้ข้อมูลในการวางแผนพัฒนาตำบล มีบทบาทด้านการกำหนดแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล เช่น การกำหนดแผนถ่ายทอดความรู้ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ด้านสัตว์ และการกำหนดแผนถ่ายทอดความรู้ด้านประมง ส่วนประเด็นปัญหาพบว่ามีปัญหาในระดับมาก 2 ประเด็น คือ แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลขาดงบประมาณในการสนับสนุน และแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลเน้นที่โครงสร้างพื้นฐานมากเกินไปและพบว่ามีปัญหาน้อย 5 ประเด็น คือ ขาดทักษะการจัดเวทีชุมชน การบูรณาการของ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล การเตรียมความพร้อมชุมชน
และขาดความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี ซึ่งได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลทุกตำบลในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี เฉพาะคณะกรรมการที่มาจากตัวแทนเกษตรกรและผู้นำกลุ่มอาชีพ จำนวน 112 ศูนย์ๆ ละ 14 ราย รวม 1,568 ราย

1.2 กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 กลุ่มตัวอย่าง

1) ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Samples Size) จากประชากร จำนวน 1,568 ราย ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้สูตรของ Yamane (1973:725) ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง โดยไม่เกินร้อยละ 5

เมื่อแทนค่าในสูตร

$$\text{สูตร } n = \frac{1,568}{1+1,568(0.05)^2} = 318.69$$

ดังนั้นจึงได้ขนาดตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 319 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.34 ของประชากรทั้งหมด

2) วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multistage random sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างที่นำเอาหลายวิธีมาใช้ร่วมกัน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ประชากรทั้งหมดเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลทุกตำบลในพื้นที่ 18 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 4 สายได้แก่ สายที่ 1 ประกอบด้วย อำเภอเมืองอุดรธานี กุดจับ หนองวัวซอ กิ่งอำเภอกู่แก้ว และกิ่งอำเภอประจักษ์ศิลปาคม สายที่ 2 ประกอบด้วยอำเภอกุมภวาปี วังสามหมอ ศรีธาตุ โนนสะอาด และอำเภอหนองแสง สายที่ 3 ประกอบด้วย อำเภอบ้านผือ เพ็ญ น้ำโสม สร้างคอม และอำเภอนายูง สายที่ 4 ประกอบด้วย อำเภอบ้านดุง หนองหาน ไชยวาน ทุ่งฝน และอำเภอพิบูลย์รักษ์ (ตารางที่ 3:1)

ขั้นตอนที่ 2 สุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลากตามรายชื่อกรรมการ โดยใช้วิธีหาสัดส่วนของจำนวนตัวอย่างในแต่ละอำเภอ ต่อขนาดประชากรในแต่ละศูนย์บริการทั้งจังหวัด เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมหรือร้อยละ 20.34 ของประชากรในแต่ละศูนย์บริการจังหวัด จะได้จำนวนตัวอย่างตามสัดส่วนจากกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการศึกษา ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

สายที่	อำเภอ	ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	
		ประชากร	ตัวอย่าง
1	1.1 เมือง	1) หมากแข้ง	3
		2) นิคมสงเคราะห์	3
		3) นาดี	3
		4) บ้านดาด	3
		5) หนองไฮ	3

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

สายที่	อำเภอ	ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	จำนวน	
			ประชากร	ตัวอย่าง
		6) โลกสะอาด	14	3
		7) นากว้าง	14	3
		8) หมูมัน	14	3
		9) เชียงยืน	14	3
		10) เชียงพิณ	14	3
		11) บ้านขาว	14	3
		12) นาข่า	14	3
		13) กุดสระ	14	3
		14) บ้านเลื่อม	14	3
		15) สามพร้าว	14	3
		16) หนองบัว	14	2
		17) หนองนาคำ	14	3
		18) หนองขอนกว้าง	14	2
		19) บ้านจั่น	14	2
		20) โนนสูง	14	3
		21) หนองไผ่	14	3
		รวม 21 ศูนย์	294	60
1.2	หนองวัวซอ	1) หนองวัวซอ	14	3
		2) หมากรุกน้ำ	14	3
		3) กุดหมากไฟ	14	3
		4) อุบมุง	14	3
		5) น้ำพัน	14	3
		6) หนองบัวบาน	14	3
		7) โนนหวาย	14	3
		8) หนองอ้อ	14	2
		รวม 8 ศูนย์	112	23

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

สายที่	อำเภอ	ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	จำนวน	
			ประชากร	ตัวอย่าง
	1.3 กิ่งอ.ประจักษ์ฯ	1 ห้วยสามพาด	14	3
		2 บ้านม่วง	14	3
		3 อุ่มจาน	14	3
		รวม 3 ศูนย์	42	9
2	2.1 กุมภวาปี	1) ห้วยเก็ง	14	3
		2) ผาสูก	14	3
		3) ท่าลี่	14	3
		4) ลีอ	14	3
		5) เชียงแหว	14	3
		6) เสอเพล	14	3
		7) ตุมใต้	14	3
		8) กุมภวาปี	14	3
		9) พันดอน	14	2
		10) ปะโค	14	3
		11) หนองห้วย	14	2
		12) เวียงคำ	14	3
		13) แซแล	14	3
			รวม 13 ศูนย์	182
	2.2 ศรีธาตุ	1) ศรีธาตุ	14	3
		2) หนองนกเขียน	14	3
		3) ตาดทอง	14	3
		4) ห้วยน้ำคำ	14	3
		5) บ้านโปร่ง	14	3
		6) จำปี	14	3
		7) นาบูล	14	2
	รวม 7 ศูนย์	98	20	

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

สายที่	อำเภอ	ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	จำนวน	
			ประชากร	ตัวอย่าง
	2.3 หนองแสง	1) หนองแสง	14	3
		2) ทับกุง	14	3
		3) แสงสว่าง	14	3
		4) นาดี	14	2
		รวม 4 ศูนย์	56	11
3	3.1 บ้านฝื่อ	1) บ้านฝื่อ	14	3
		2) คำบง	14	3
		3) โนนทอง	14	3
		4) จำปาโมง	14	3
		5) หนองแวง	14	3
		6) กลางใหญ่	14	3
		7) เมืองพาน	14	3
		8) หนองหัวคู	14	3
		9) เชื่อน้ำ	14	3
		10) หายโศก	14	3
		11) บ้านค้อ	14	3
		12) ข้าวสาร	14	2
		13) คำด้วง	14	2
		รวม 13 ศูนย์	182	37
	3.2 นาเยีย	1) บ้านก้อง	14	3
		2) นาแค	14	3
		3) โนนทอง	14	3
		4) นาเยีย	14	2
		รวม 4 ศูนย์	56	11

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

สายที่	อำเภอ	ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	จำนวน	
			ประชากร	ตัวอย่าง
3.3	เพ็ญ	1) เพ็ญ	14	3
		2) จอมศรี	14	3
		3) สุมเส้า	14	3
		4) นาบัว	14	2
		5) นาพู่	14	2
		6) โดกกลาง	14	3
		7) สร้างแป้น	14	3
		8) บ้านเหล่า	14	3
		9) เตาไห	14	3
		10) บ้านธาตุ	14	3
		11) เชียงหวาง	14	3
		รวม 11 ศูนย์	154	31
4	บ้านคุง	1) โพนสูง	14	3
		2) ถ่อนนาลับ	14	3
		3) บ้านดาด	14	3
		4) อ้อมกอ	14	3
		5) บ้านม่วง	14	3
		6) ดงเย็น	14	3
		7) ศรีสุทโธ	14	3
		8) นาคำ	14	2
		9) บ้านชัย	14	3
		10) นาไหม	14	3
		11) บ้านจันทน์	14	3
		12) วังทอง	14	2
		13) บ้านคุง	14	3
		รวม 13 ศูนย์	182	37

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

สายที่	อำเภอ	ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	จำนวน	
			ประชากร	ตัวอย่าง
4.2	หนองหาน	1) สร้อยพราว	14	3
		2) หนองเม็ก	14	3
		3) คอนหายโศก	14	3
		4) บ้านเชียง	14	3
		5) สะแบง	14	3
		6) บ้านยา	14	3
		7) หนองไผ่	14	3
		8) ผักตบ	14	2
		9) โพนงาม	14	3
		10) หนองหาน	14	3
		11) พังงู	14	2
		12) หนองสระปลา	14	3
		รวม 12 ศูนย์	168	34
4.3	พิบูลย์รักษ์	1) บ้านแดง	14	3
		2) นาทราย	14	3
		3) คอนกลอย	14	3
		รวม 3 ศูนย์	42	9

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรธานี, 2548

2. การสร้างเครื่องมือและลักษณะของเครื่องมือ

2.1 การสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้

1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นจากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาจากเอกสารวิชาการ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบเนื้อหา

2) จัดทำแบบสัมภาษณ์ สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลที่ประกอบด้วยคำถามและคำตอบที่ต้องการเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในแต่ละข้อ โดยนำเสนอขอคำแนะนำ แก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมให้สมบูรณ์จากที่ปรึกษาโครงการก่อนนำไปเก็บข้อมูล

2.2 ลักษณะของเครื่องมือ

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structure Interview) ลักษณะคำถามที่กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบ (Close-Ended Questions) และคำถามที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น (Open-Ended Questions) โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจบางประการของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ตอนที่ 2 บทบาทในการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการศูนย์ฯ แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึง ปฏิบัติได้มากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง ปฏิบัติได้มาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง ปฏิบัติได้ปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง ปฏิบัติได้น้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง ปฏิบัติได้น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรเป็นคำถามที่แบ่งระดับของปัญหาเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึง มีปัญหามากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง มีปัญหามาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง มีปัญหาปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง มีปัญหาน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง มีปัญหาน้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบพบกัน โดยตรง (face to face interview) ระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์กับผู้สัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ กลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจบางประการของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ โดยใช้ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสูงสุด (Maximum) และค่าต่ำสุด (Minimum)

4.2 การแปลความหมายลักษณะคำถามที่เป็นมาตราประมาณค่าการปฏิบัติและปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ใช้วิธีนำคะแนนระดับการปฏิบัติและปัญหาแต่ละประเด็นมาหาค่าเฉลี่ย แล้วจัดช่วงคะแนนเฉลี่ย เพื่อเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติและปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ดังนี้

1) การแปลความหมายระดับการปฏิบัติ

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.22- 5.00 ถือว่า ปฏิบัติได้มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.42 - 4.21 ถือว่า ปฏิบัติได้มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.62 - 3.41 ถือว่า ปฏิบัติได้ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 - 2.61 ถือว่า ปฏิบัติได้น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.80 ถือว่า ปฏิบัติได้น้อยที่สุด

2) การแปลความหมายระดับปัญหา

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.22 - 5.00 ถือว่า มีปัญหามากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.42 - 4.21 ถือว่า มีปัญหามาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.62 - 3.41 ถือว่า มีปัญหาปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 - 2.61 ถือว่า มีปัญหาน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.80 ถือว่า มีปัญหาน้อยที่สุด

3) วิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลของ
คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล โดยใช้สถิติ F-
test โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง บทบาทการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 319 ราย ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจบางประการของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ตอนที่ 2 บทบาทในการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจบางประการของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางด้านสังคมด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุดของข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานทางด้านสังคม

n=319						
ข้อมูลพื้นฐานทางด้านสังคม	จำนวน	ร้อยละ	Min	Max	$\bar{X}$	S.D.
เพศ						
ชาย	295	92.5				
หญิง	24	7.5				

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n=319						
ข้อมูลพื้นฐานทางด้านสังคม	จำนวน	ร้อยละ	Min	Max	$\bar{X}$	S.D.
อายุ (ปี)			37	68	54.0	6.84
≤ 45	46	14.4				
46-50	30	9.4				
51-55	79	24.8				
56-60	129	40.4				
> 60	35	11.0				
ระดับการศึกษา						
ประถมศึกษา	122	38.2				
มัธยมต้น(ม.3)	101	31.7				
มัธยมปลาย(ม.6/ปวช.)	82	25.7				
อนุปริญญา/ปวส.	14	4.4				
ฐานะ/สถานภาพ						
กำนัน	14	4.4				
ผู้ใหญ่บ้าน	42	13.2				
ผู้นำกลุ่มอาชีพ	76	23.8				
สมาชิก อบต.	66	20.7				
กรรมการหมู่บ้าน	121	37.9				
ระยะเวลาเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ (ปี)			2	10	5.8	2.30
2-4	118	36.9				
5-7	96	30.1				
8-10	105	33.0				
ตำแหน่งในคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ						
ประธานกรรมการ	66	20.7				
รองประธานกรรมการ	14	4.4				
เหรัญญิก	11	3.4				
กรรมการ	228	71.5				

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n=319						
ข้อมูลพื้นฐานทางด้านสังคม	จำนวน	ร้อยละ	Min	Max	$\bar{X}$	S.D.
ความรู้เกี่ยวกับศูนย์บริการฯ						
ไม่มีความรู้	77	13.9				
มีความรู้เกี่ยวกับ*						
บทบาทของศูนย์ฯ	217	33.8				
ประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ฯ	229	35.7				
การจัดทำแผนพัฒนาตำบล	30	4.6				
แหล่งความรู้ที่ได้รับ						
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	258	80.9				
ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	46	14.4				
ข่าวประชาสัมพันธ์	15	4.7				
การเข้าร่วมประชุมประจำเดือน						
ทุกครั้งที่มีการประชุม	233	73.0				
ไม่ทุกครั้ง	86	27.0				
เหตุผลในการมีส่วนร่วมในการดำเนินศูนย์						
เพราะเป็นศูนย์กลางในการให้ความรู้						
ด้านการเกษตร	319	100.0				
จำนวนแรงงานในครัวเรือน (คน)						
			1	7	2.5	5.2
1 - 2	132	41.4				
3 - 4	160	50.2				
> 4	27	8.4				

*ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.1 แสดงให้เห็นสภาพพื้นฐานทางสังคมบางประการของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ดังนี้

1. เพศ พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 92.5) เป็นเพศชาย และ ร้อยละ 7.5 เป็นเพศหญิง

2. อายุ พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ น้อยกว่าครึ่ง (ร้อยละ 40.4) มีอายุระหว่าง 56-60 ปี รองลงมา ร้อยละ 24.8 14.4 11.0 และ 9.4 มีอายุระหว่าง 51-55 ปี น้อยกว่าหรือเท่ากับ 45 ปี มากกว่า 60 ปี และระหว่าง 45-50 ปี ตามลำดับ โดยมีอายุต่ำสุด 37 ปี สูงสุด 68 ปี เฉลี่ย 54.0 ปี

3. **ระดับการศึกษา** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ ประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 38.2) มีระดับการศึกษา จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 31.7 25.7 และ 4.4 จบระดับมัธยมต้น(ม.3) จบระดับมัธยมปลาย(ม.6/ปวช.) และจบระดับอนุปริญญา/ปวส. ตามลำดับ

4. **ฐานะ/สถานภาพ** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 37.9) มีฐานะเป็นกรรมการหมู่บ้าน รองลงมาร้อยละ 23.8 20.7 13.2 และ 4.4 มีฐานะเป็นผู้นำกลุ่มอาชีพ สมาชิก อบต. ผู้ใหญ่บ้าน และ มีฐานะเป็นกำนัน ตามลำดับ

5. **การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เกือบครึ่ง (ร้อยละ 45.1) มาจากตัวแทนกลุ่มอาชีพ(ด้านพืช ด้านสัตว์ และด้านประมง) รองลงมา ร้อยละ 29.5 และ 25.4 มาจากตัวแทนหน่วยงานของรัฐ(อาสาสมัครด้านพืช ปศุสัตว์อาสา และหมอดินอาสา)และมาจากตัวแทนชุมชน(กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) ตามลำดับ

6. **ระยะเวลาเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 36.9) มีระยะเวลาเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ 2-4 ปี รองลงมา ร้อย 33.0 และ 30.1 มีระยะเวลาเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ 8-10 ปี และ มีระยะเวลาเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ 5-7 ปี ตามลำดับ โดยมีระยะเวลาเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ต่ำสุด 2 ปี สูงสุด 10 ปี เฉลี่ย 5.8 ปี

7. **ตำแหน่งในคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 71.5) มีตำแหน่งเป็นกรรมการ รองลงมาร้อยละ 20.7 4.4 และ 3.4 มีตำแหน่งเป็น ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ และตำแหน่งเหรัญญิก ตามลำดับ

8. **ความรู้เกี่ยวกับศูนย์บริการฯ** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ประมาณหนึ่งในสาม(ร้อยละ 35.7) มีความรู้เกี่ยวกับเรื่อง ประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ฯ รองลงมาร้อยละ 33.8 และ 4.6 มีความรู้เกี่ยวกับเรื่อง บทบาทของศูนย์ฯ และมีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ตามลำดับ ส่วนร้อยละ 13.9 ระบุว่าไม่มีความรู้

9. **แหล่งความรู้ที่ได้รับ** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯส่วนใหญ่(ร้อยละ 80.9) ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร รองลงมาร้อยละ 14.4 และ 4.7 ได้รับความรู้จากการศึกษาด้วยตนเอง และได้จากข่าวประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ

10. **การเข้าร่วมประชุมประจำเดือน** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯส่วนใหญ่ (ร้อยละ 73.0) ได้เข้าประชุมทุกครั้งที่มีการประชุม ส่วนที่เหลือร้อยละ 27.0 ระบุว่าไม่ได้เข้าประชุมทุกครั้ง

11. เหตุผลในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์ฯ พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ทั้งหมดระบุว่า เกษตรกร ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์ฯ เพราะ เป็นศูนย์กลางในการให้ความรู้ด้านการเกษตร

12. จำนวนแรงงานในครัวเรือน พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ครั้งหนึ่ง (ร้อยละ 50.2) มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 3-4 คน รองลงมาร้อยละ 41.4 และ 8.4 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 1-2 คน และมากกว่า 4 คน ตามลำดับ โดยมีจำนวนแรงงานในครัวเรือน ต่ำสุด 1 คน สูงสุด 7 คนเฉลี่ย 2.5 คน

ตารางที่ 4.2 การประกอบอาชีพ

n=319

ประเภทอาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพก่อนเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ		
ทำการเกษตร	295	92.5
ค้าขาย	18	5.6
ข้าราชการบำนาญ	6	1.9
อาชีพปัจจุบัน		
ทำการเกษตร	286	89.7
ค้าขาย	9	2.8
เป็นสมาชิก อบต.	24	7.5

สภาพพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจบางประการของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

1. อาชีพก่อนเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 92.5) ทำการเกษตร รองลงมาร้อยละ 5.6 และ 1.9 ระบุว่าค้าขาย และอื่น ๆ เช่น ข้าราชการบำนาญ

2. อาชีพปัจจุบัน พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 89.7) มีอาชีพทำการเกษตร รองลงมาร้อยละ 7.5 และ 2.8 มีอาชีพเป็นสมาชิก อบต. และมีอาชีพค้าขายตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ขนาดของพื้นที่ทำการเกษตร

n = 319

ประเภทพื้นที่ทำการเกษตร	$\bar{X}$	Min	Max	S.D.
รวมพื้นที่ถือครองทางการเกษตร	21.6	4	50	12.10
- พื้นที่ทำนา	15.3	3	40	10.0
- พื้นที่ทำไร่	2.5	1	30	5.2
- พื้นที่ปลูกผัก	1.3	1	6	0.8
- พื้นที่เลี้ยงสัตว์	1.6	1	14	3.6
- พื้นที่รกร้างว่างเปล่า	1.8	1	15	3.0

ประเภทพื้นที่ทำการเกษตร

ขนาดของพื้นที่ทำการเกษตร คณะกรรมการบริหารศูนย์มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 21.6 ไร่ ต่ำสุด 4 ไร่ สูงสุด 50 ไร่ พื้นที่ทำนาเฉลี่ย 15.3 ไร่ พื้นที่ทำไร่ เฉลี่ย 2.5 ไร่ พื้นที่ปลูกผักเฉลี่ย 1.3 ไร่ พื้นที่เลี้ยงสัตว์ เฉลี่ย 1.6 ไร่ และพื้นที่รกร้างว่างเปล่าเฉลี่ย 1.8 ไร่ ต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 15 ไร่

ตารางที่ 4.4 รายได้จากภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร

n=319

รายได้	$\bar{X}$	Min	Max	S.D.
1. รายได้จากภาคเกษตร	56,649.5	8,000	207,000	49,9745.79
- การทำนา	32,323.5	4,600	180,000	36,084.14
- การทำไร่	3,435.7	5,000	50,000	9,280.81
- การทำสวน	5,244.5	2,000	150,000	20,638.92
- การเลี้ยงสัตว์	8,862.0	2,000	115,000	21,114.38
- การรับจ้างในภาคเกษตร	7,586.2	6,000	150,000	24,166.44
2. รายได้จากนอกภาคเกษตร	54,229.4	10,000	300,000	52,020.95
- การค้าขาย	6,144.2	20,000	100,000	20,122.06
- การรับจ้าง	7,013.1	10,000	100,000	20,248.66
- เงินเดือนประจำบ้านานาญ	20,502.8	4,000	120,000	30,049.73
- บุตรไปทำงานต่างประเทศ	18,506.5	3,000	175,000	34,229.73
3. รายได้รวม	114,902.8	30,000	780,000	98,558.41

ประเภทรายได้

1. **รายได้จากภาคเกษตร** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์มีรายได้จากภาคเกษตรเฉลี่ย 56,649.5 บาท ต่ำสุด 8,000 บาท สูงสุด 207,000 บาทจากการทำนาเฉลี่ย 32,323.5 บาท การทำไร่เฉลี่ย 3,435.7 บาท จากการทำสวนเฉลี่ย 5,244.5 บาท จากการเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 8,862.0 บาท และการรับจ้างในภาคเกษตรเฉลี่ย 7,586.2 บาท ต่ำสุด 6,000 บาท สูงสุด 150,000 บาท

2. **รายได้จากนอกภาคเกษตร** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์มีรายได้จากนอกภาคเกษตรเฉลี่ย 54,229.4 บาท ต่ำสุด 10,000 บาท สูงสุด 300,000 บาทจากการค้าขายเฉลี่ย 6,144.2 บาท การรับจ้างเฉลี่ย 7,013.1 บาท จากเงินเดือนประจำ/บำนาญเฉลี่ย 20,502.8 บาท และจากบุตรไปทำงานต่างประเทศเฉลี่ย 18,506.5 บาท ต่ำสุด 3,000 บาท สูงสุด 175,000 บาท

3. **รายได้รวม** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์มีรายได้รวมเฉลี่ย 114,902.8 บาท ต่ำสุด 30,000 บาท สูงสุด 780,000 บาท

ตารางที่ 4.5 รายจ่ายของครัวเรือน

n=319

ประเภทรายจ่าย	$\bar{X}$	Min	Max	S.D.
ในครัวเรือน	43,517.8	6,000	150,000	28,595.40
ในภาคเกษตร	23,987.6	3,000	180,000	26,290.42
ค่าสาธารณูปโภคและการกุศล	10,709.7	1,000	140,000	23,158.05
รายจ่ายรวมของครัวเรือน	77,827.4	18,000	350,000	54,769.20

ประเภทรายจ่าย

1. **รายจ่ายในครัวเรือน** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ มีรายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย 43,517.8 บาท ต่ำสุด 6,000 บาท สูงสุด 150,000 บาท

2. **รายจ่ายในภาคเกษตร** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ มีรายจ่ายจากภาคเกษตรเฉลี่ย 23,987.6 บาท ต่ำสุด 3,000 บาท สูงสุด 180,000 บาท

3. **รายจ่ายค่าสาธารณูปโภคและการกุศล** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ มีรายจ่ายค่าสาธารณูปโภคและการกุศลเฉลี่ย 10,709.7 บาท ต่ำสุด 1,000 บาท สูงสุด 140,000 บาท

4. **รายจ่ายรวมของครัวเรือน** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ มีรายจ่ายรวมของครัวเรือนเฉลี่ย 77,827.4 บาท ต่ำสุด 18,000 บาท สูงสุด 350,000 บาท

ตอนที่ 2 บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ผลการวิเคราะห์บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหาร
ศูนย์บริการฯ ดังนี้

ตารางที่ 4.6 บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์

n = 319

กิจกรรมปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติตามบทบาท(จำนวน/ร้อยละ)					Mean	S.D.	แปลผล
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)			
1. ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม คณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน						3.70	0.81	ปฏิบัติได้มาก
1.1 การจัดหาข้อมูลพื้นฐานของตำบลที่ กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯ	50 (15.7)	147 (46.1)	101 (31.7)	21 (6.6)	0 (0.0)	3.73	0.77	ปฏิบัติได้มาก
1.2 การคัดเลือกและสรรหาคณะทำงาน	60 (18.8)	123 (38.6)	110 (34.5)	26 (8.2)	0 (0.0)	3.70	0.80	ปฏิบัติได้มาก
1.3 การกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก	51 (16.0)	145 (45.5)	109 (34.2)	14 (4.4)	0 (0.0)	3.68	0.87	ปฏิบัติได้มาก
2. ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชนจาก แผน						3.64	0.85	ปฏิบัติได้มาก
2.1 การจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความ ต้องการของชุมชน	41 (12.9)	153 (48.0)	116 (36.4)	9 (2.8)	0 (0.0)	3.70	0.72	ปฏิบัติได้มาก
2.2 การสรุปภาพรวมปัญหาและความ คาดหวังในภาพรวมของตำบล	27 (11.9)	158 (30.1)	96 (49.5)	38 (30.1)	0 (0.0)	3.58	0.98	ปฏิบัติได้มาก
2.3 การจัดหมวดหมู่ของปัญหาแยกเป็น แต่ละด้าน	52 (16.3)	138 (43.3)	82 (25.7)	38 (11.9)	9 (2.8)	3.54	0.81	ปฏิบัติได้มาก
3. ขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน						3.72	0.88	ปฏิบัติได้มาก
3.1 การนำเสนอผลการประมวลปัญหา และภาพฝันของแต่ละชุมชน	77 (24.1)	137 (42.9)	83 (26.0)	22 (6.9)	0 (0.0)	3.84	0.86	ปฏิบัติได้มาก
3.2 การประมวลแผนงาน/โครงการที่แต่ ละชุมชนเสนอมาในแผนชุมชน	70 (21.9)	97 (30.4)	130 (40.8)	22 (6.9)	0 (0.0)	3.67	0.89	ปฏิบัติได้มาก
3.3 การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา และคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา	60 (18.8)	126 (39.5)	98 (30.7)	35 (11.0)	0 (0.0)	3.66	0.90	ปฏิบัติได้มาก

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

กิจกรรมปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติตามบทบาท(จำนวน/ร้อยละ)					Mean	S.D.	แปลผล
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)			
	n = 319							
4. ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/ กิจกรรม และงบประมาณ						3.65	0.91	ปฏิบัติได้มาก
4.1 การจัดทำแผนงาน/โครงการระดับ ตำบล 5 ปี	72 (22.6)	141 (44.2)	93 (29.2)	13 (4.1)	0 (0.0)	3.85	0.81	ปฏิบัติได้มาก
4.2. การนำเสนอแผนงาน/โครงการที่ ได้เพื่อการปรับปรุงแก้ไข	54 (16.9)	131 (41.1)	93 (29.2)	32 (10.0)	9 (2.8)	3.59	0.97	ปฏิบัติได้มาก
4.3 การสรุปเป็นแผนงาน/โครงการ แต่ละด้านตามแผนงาน 3 แผนหลัก	41 (12.9)	144 (45.1)	89 (27.9)	36 (11.3)	9 (2.8)	3.53	0.95	ปฏิบัติได้มาก
5. ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนา การเกษตร						3.43	0.86	ปฏิบัติได้มาก
5.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบล	33 (10.3)	108 (33.9)	132 (41.4)	46 (14.4)	0 (0.0)	3.45	0.89	ปฏิบัติได้มาก
5.2 การสรุปแนวทางแก้ไขปัญหา และการพัฒนาการเกษตรของตำบล	33 (10.3)	130 (40.8)	110 (34.5)	41 (12.9)	5 (1.6)	3.44	0.84	ปฏิบัติได้มาก
5.3 การสรุปประมวลปัญหาและ ภาพฝันของแต่ละชุมชน	30 (9.4)	116 (36.4)	148 (46.4)	16 (5.0)	9 (2.8)	3.40	0.85	ปฏิบัติได้ปาน กลาง

จากการศึกษาบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์
ทั้ง 5 ขั้นตอน พบว่า บทบาทของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี
การเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร มีการปฏิบัติในประเด็น
ต่าง ๆ ดังนี้

1. **ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน** พบว่า คณะกรรมการ
บริหารศูนย์บริการฯปฏิบัติได้มากทุกประเด็น เรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้
ดังนี้ ประเด็นการจัดหาข้อมูลพื้นฐานของตำบลที่กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯ(เฉลี่ย 3.73) การ
คัดเลือกและสรรหาคณะทำงาน(เฉลี่ย 3.70) และประเด็นการกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา
สถานที่และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก(เฉลี่ย 3.68)

2. **ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชนจากแผน
ชุมชน** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ปฏิบัติได้มากทุกประเด็น เรียงลำดับตามคะแนน

เฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ประเด็นการจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน (เฉลี่ย 3.70) การสรุปภาพรวมปัญหาและความคาดหวังใน ภาพรวมของตำบล(เฉลี่ย 3.58) และ ประเด็นการจัดหมวดหมู่ของปัญหา แยกเป็นแต่ละด้าน (เฉลี่ย 3.54)

3. **ขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ปฏิบัติได้มากทุกประเด็น เรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ประเด็นการนำเสนอผลการประมวลปัญหา และภาพฝัน ของแต่ละชุมชน(เฉลี่ย 3.84) การประมวลแผนงาน/โครงการที่แต่ละชุมชนเสนอมาในแผนชุมชน(เฉลี่ย 3.67) และประเด็นการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา(เฉลี่ย 3.66)

4. **ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ปฏิบัติได้มากทุกประเด็น เรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ประเด็นการจัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5 ปี(เฉลี่ย 3.85) การนำเสนอแผนงาน/โครงการที่ได้เพื่อการปรับปรุงแก้ไข(เฉลี่ย 3.59) และประเด็นการสรุปเป็นแผนงาน/โครงการแต่ละด้านตามแผนงาน 3 แผนหลัก(เฉลี่ย 3.53)

5. **ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนา** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ปฏิบัติได้มาก 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นการกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบล(เฉลี่ย3.45) และการสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการเกษตรของตำบล(เฉลี่ย 3.44) ส่วนประเด็นที่ปฏิบัติได้ปานกลาง คือ การสรุปประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน(เฉลี่ย 3.40)

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ดังนี้

ตารางที่ 4.7 ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการฯ

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหา(จำนวน/ร้อยละ)					Mean	S.D.	แปลผล
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)			
	n =319							
1. ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม คณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน						2.34	1.03	มีปัญหา น้อย
1.1 การคัดเลือกและสรรหา คณะทำงาน								
-ชุมชนให้ความร่วมมือ น้อยในการเสนอตัว	5 (1.6)	80 (25.1)	70 (21.9)	111 (34.8)	53 (16.6)	2.60	1.08	มีปัญหา ปานกลาง
1.2 การกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่และจัดเตรียมสิ่ง อำนวยความสะดวก								
-ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการ กำหนด	0 (0.0)	57 (17.9)	71 (22.3)	121 (37.9)	70 (21.9)	2.36	1.04	มีปัญหา น้อย
1.3 การจัดหาข้อมูลพื้นฐานของ ตำบลที่กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯ								
-คณะทำงานมีส่วนร่วมใน การจัดหาข้อมูลน้อย	0 (0.0)	22 (6.9)	103 (32.3)	73 (22.9)	121 (37.9)	2.08	0.98	มีปัญหาน้อย
2. ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝันและความต้องการของแต่ละ ชุมชนจากแผนชุมชน						2.66	1.01	มีปัญหাপาน กลาง
2.1 การจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน								
-ขาดทักษะการวิเคราะห์ แผนชุมชน	5 (1.6)	48 (15.0)	148 (46.4)	86 (27.0)	32 (10.0)	2.71	0.89	มีปัญหাপาน กลาง
2.2 การสรุปภาพรวมปัญหาและ ความคาดหวังในภาพรวมของ ตำบล								
-หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ ข้อมูลสนับสนุนน้อย	15 (4.7)	87 (27.3)	50 (15.7)	92 (28.8)	75 (23.5)	2.69	0.90	มีปัญหাপาน กลาง

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหา(จำนวน/ร้อยละ)					Mean	S.D.	แปลผล
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)			
	n=319							
2.3 การจัดหมวดหมู่ของปัญหา								
แยกเป็นแต่ละด้าน								
- ชุมชนให้ข้อมูลไม่เป็นจริง	0 (0.0)	65 (20.4)	123 (38.6)	100 (31.3)	31 (9.7)	2.60	1.24	มีปัญหา น้อย
3. ขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน						2.68	0.96	มีปัญหาปานกลาง
3.1 การประมวลแผนงาน/ โครงการที่แต่ละชุมชนเสนอมา ในแผนชุมชน								
- ความรู้ความเข้าใจในการ ประมวล	5 (1.6)	33 (10.3)	151 (47.3)	75 (23.5)	55 (17.2)	2.76	0.82	มีปัญหาปานกลาง
3.2 การกำหนดแนวทางการ แก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนว ทางการแก้ไขปัญหา								
-ตัวแทนชุมชนให้ความ ร่วมมือน้อยในการเสนอปัญหา ชุมชนตนเอง	3 (0.9)	61 (19.1)	123 (38.6)	122 (38.2)	10 (3.1)	2.73	1.13	มีปัญหาปานกลาง
3.3 การนำเสนอผลการประมวล ปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน								
-เทคนิคการนำเสนอผลการ ประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละ ชุมชน	12 (3.8)	74 (23.2)	117 (36.7)	51 (16.0)	65 (20.4)	2.55	0.94	มีปัญหา น้อย
4. ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/ โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ						2.92	1.07	มีปัญหาปานกลาง
4.1 การสรุปเป็นแผนงาน/ โครงการแต่ละด้าน ตามแผนงาน 3 แผนหลัก								
-ขาดทักษะการเขียน แผนงานโครงการ	31 (9.7)	49 (15.4)	87 (27.3)	121 (37.9)	31 (9.7)	3.01	1.06	มีปัญหาปานกลาง

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหา(จำนวน/ร้อยละ)					Mean	S.D.	แปลผล
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)			
n=319								
4.2 การนำเสนอแผนงาน/ โครงการที่ได้เพื่อการปรับปรุง แก้ไข								
- ความรู้เกี่ยวกับการบริหาร งบประมาณโครงการไม่เพียงพอ	31 (9.7)	65 (20.4)	108 (33.9)	102 (32.0)	13 (4.1)	2.99	1.03	มีปัญหาปาน กลาง
4.3 แผนงาน/ โครงการระดับตำบล 5 ปี								
- ประสบการณ์ในการสรุป แผนงาน/โครงการไม่เพียงพอ	34 (10.7)	61 (19.1)	119 (37.3)	85 (26.6)	20 (6.3)	2.77	1.12	มีปัญหาปาน กลาง
5. ขั้นตอนการจัดทำเอกสาร แผนพัฒนา						2.82	1.07	มีปัญหาปาน กลาง
5.1 การสรุปแนวทางแก้ไขปัญหา และการพัฒนาการเกษตรของ ตำบล								
- การนำเสนอแผนพัฒนา การเกษตรต่อหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	23 (7.2)	56 (17.6)	104 (32.6)	109 (34.2)	27 (8.5)	2.89	1.16	มีปัญหาปาน กลาง
5.2 การสรุปประมวลปัญหาและ ภาพฝันของแต่ละชุมชน								
- ความไม่ชัดเจนของปัญหา ชุมชน	16 (5.0)	54 (16.9)	132 (41.4)	83 (26.0)	34 (10.7)	2.80	1.05	มีปัญหาปาน กลาง
5.3 การกำหนดวิสัยทัศน์ของ ตำบล								
- การระดมความคิดสร้าง วิสัยทัศน์ชุมชนมีน้อย	33 (10.3)	67 (21.0)	86 (27.0)	98 (30.7)	35 (11.0)	2.79	1.00	มีปัญหาปาน กลาง

จากการศึกษาปัญหา ทั้ง 5 ขั้นตอน พบว่า การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี มีปัญหาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. **ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ มีปัญหาน้อยทุกประเด็น เรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ประเด็นการคัดเลือกและสรรหาคณะทำงานชุมชนให้ความร่วมมือน้อยในการเสนอตัว(เฉลี่ย 2.60) ประเด็นการกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนด(เฉลี่ย 2.36) และประเด็นการจัดหาข้อมูลพื้นฐานของตำบลที่กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯ คณะทำงานมีส่วนร่วมในการจัดหาข้อมูลน้อย(เฉลี่ย 2.08)

2. **ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชนจากแผนชุมชน** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ มีปัญหาในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นการจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน ทักษะการวิเคราะห์แผนชุมชน(เฉลี่ย2.71) และการสรุปภาพรวมปัญหาและความคาดหวังในภาพรวมของตำบล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลสนับสนุนน้อย(เฉลี่ย 2.69) ส่วนประเด็นที่มีปัญหาน้อย คือ การจัดหมวดหมู่ของปัญหา แยกเป็นแต่ละด้าน ชุมชนให้ข้อมูลไม่เป็นจริง(เฉลี่ย 2.60)

3. **ขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ มีปัญหาปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นการประมวลแผนงาน/โครงการที่แต่ละชุมชนเสนอมาในแผนชุมชนความรู้ความเข้าใจในการประมวล(เฉลี่ย2.76) และประเด็นการกำหนดแนวทางการแก้ไข ปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา ตัวแทนชุมชนให้ความร่วมมือน้อยในการเสนอ ปัญหาชุมชนตนเอง(เฉลี่ย 2.73) ส่วนประเด็นที่มีปัญหาน้อย คือ ประเด็นการนำเสนอผลการประมวล ปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน เทคนิคการนำเสนอผลการประมวลปัญหาและ ภาพฝันของแต่ละชุมชน(เฉลี่ย 2.55)

4. **ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ มีปัญหาปานกลางทุกประเด็น เรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ประเด็นการสรุปเป็นแผนงาน/โครงการแต่ละด้าน ตาม แผนงาน 3 แผนหลัก ทักษะการเขียนแผนงาน โครงการ(เฉลี่ย 3.01) การนำเสนอแผนงาน/โครงการที่ได้เพื่อการปรับปรุงแก้ไข ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ โครงการไม่เพียงพอ(เฉลี่ย 2.99) และประเด็นการจัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5 ปี ประสิทธิภาพในการสรุปแผนงาน/โครงการไม่เพียงพอ (เฉลี่ย 2.77)

5. **ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนา** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ มีปัญหาปานกลางทุกประเด็น เรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ประเด็นการสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการเกษตรของตำบล การนำเสนอแผนพัฒนาการเกษตรต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง(เฉลี่ย 2.89) การสรุปประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชนความไม่

ชัดเจนของปัญหาชุมชน(เฉลี่ย 2.80) และประเด็นการกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบล การระดมความคิดสร้างวิสัยทัศน์ชุมชนมีน้อย(เฉลี่ย 2.79)

ตารางที่ 4.8 ข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการฯ

n = 319		
ประเด็นเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
1. ขั้นตอนการประมวลปัญหาสภาพพื้นที่และความต้องการของแต่ละชุมชนจากแผนชุมชน		
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรให้มากขึ้นเพราะจะทำให้เข้าใจสภาพชุมชน โดยแท้จริงและให้การสนับสนุนงบประมาณ	304	95.3
2. ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ		
-ควรมีแบบฟอร์มในการกรอกเขียนโครงการจะทำให้การเขียนโครงการทำได้เร็วขึ้น	275	86.2
3. ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนา		
-ควรแยกแผนพัฒนาการเกษตรในชุมชนเมืองให้เด่นชัดเพราะผลกระทบที่ได้รับจากการทำแผนพัฒนาการเกษตรในชุมชนเมืองมีน้อยจะทำให้การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรมีคุณภาพมากขึ้น	202	63.3

จากการศึกษาข้อเสนอแนะทั้ง 5 ขั้นตอน ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี พบว่ามีข้อเสนอแนะใน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการประมวลปัญหาสภาพพื้นที่และความต้องการของแต่ละชุมชนจากแผนชุมชน พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 95.3) เสนอแนะว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรให้มากขึ้นเพราะจะทำให้เข้าใจสภาพชุมชน โดยแท้จริงและให้การสนับสนุนงบประมาณ

2. ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลส่วนมาก (ร้อยละ 86.2) เสนอแนะว่า ควรมีแบบฟอร์มในการกรอกเขียนโครงการ จะทำให้การเขียนโครงการทำได้เร็วขึ้น

3. ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนา พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลประมาณสองในสาม คิดเป็น (ร้อยละ 63.3) เสนอแนะว่า ควรแยกแผนพัฒนาการเกษตรในชุมชนเมืองให้เด่นชัด เพราะผลกระทบที่ได้รับจากการทำ

แผนพัฒนาการเกษตรในชุมชนเมืองมีน้อย จะทำให้การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรมีคุณภาพมากขึ้น

ตอนที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน

การวิจัยครั้งนี้ได้สรุปผลการทดสอบสมมติฐานไว้ดังนี้

4.1 สมมติฐานที่ 1 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด

เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่มีอายุแตกต่างกัน มีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและมีบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชนจากแผนชุมชน และขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน (ตารางที่ 4.9)

4.2 สมมติฐานที่ 2 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด

เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน และขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ และมีบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน (ตารางที่ 4.10)

4.3 สมมติฐานที่ 3 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด

เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่มีระยะเวลาที่เป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯแตกต่างกัน มีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลแตกต่างกัน และอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชนจากแผนชุมชน และขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน และมีบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทุกขั้นตอน (ตารางที่ 4.11)

4.4 สมมติฐานที่ 4 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด

เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่มีตำแหน่งในคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯแตกต่างกัน มีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชนจากแผนชุมชน และมีบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทุกขั้นตอน (ตารางที่ 4.12)

ตารางที่ 4.9 การเปรียบเทียบบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำปีตำบล จำแนกตามอายุของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ

n=319

บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำปีตำบล	อายุคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ (n=319)										
	น้อยกว่า 45 ปี		45-50 ปี		51-55 ปี		มากกว่า 60 ปี		F		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
1. ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน											
1.1 คัดเลือกและสรรหาคณะทำงาน	3.98	0.87	4.21	0.41	3.44	0.81	3.72	0.85	3.28	0.92	16.99
1.2 การกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่และจัดเตรียมถึงอำนวยความสะดวก	3.68	0.68	4.63	0.49	3.79	0.74	3.58	0.74	3.71	0.92	9.70**
1.3 การจัดหาข้อมูลพื้นฐานของตำบลที่กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯ	3.77	0.65	3.84	0.76	4.00	0.48	3.57	0.67	3.37	1.11	27.74
2. ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชนจากแผนชุมชน											
2.1 การจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน	3.50	1.01	3.78	0.78	3.94	0.61	3.36	0.67	3.22	0.94	7.96**
2.2 การจัดหมวดหมู่ของปัญหา แยกเป็นแต่ละด้าน	3.70	0.77	4.21	0.41	3.83	0.75	3.44	0.97	2.97	1.52	17.62
2.3 การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา	3.89	0.97	4.63	0.49	3.96	0.51	3.69	0.86	3.60	1.19	14.22
3. ขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน											
3.1 การนำเสนอผลการประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน	3.78	0.90	3.42	0.83	3.96	0.51	3.69	0.86	3.37	1.11	9.51**
3.2 การประมวลแผนงาน/โครงการที่แต่ละชุมชนเสนอมาในแผนชุมชน	3.54	0.90	4.21	0.41	3.65	0.67	3.64	1.06	3.62	0.84	3.36
3.3 การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา	4.12	1.00	4.21	0.41	3.92	0.69	3.65	0.66	3.77	1.13	42.81

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

n=319

บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล	อายุคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ								F		
	น้อยกว่า 45 ปี	45-50 ปี	51-55 ปี	56-60 ปี	มากกว่า 60 ปี	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$		S.D.	
4. ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการกิจกรรมและงบประมาณ											
4.1 การจัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5 ปี	3.59	1.14	4.21	0.78	3.94	0.83	3.51	0.69	2.74	1.31	37.36
4.2 การนำเสนอแผนงาน/โครงการที่ได้เพื่อการปรับปรุงแก้ไข	3.64	0.99	4.21	0.78	3.74	0.64	3.44	0.80	2.88	1.49	27.86
4.3 การสรุปเป็นแผนงาน/โครงการแต่ละด้านตามแผนงาน 3 แผนหลัก	3.91	0.76	3.00	0.00	3.49	0.74	3.22	0.92	3.22	0.87	33.98
5. ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตร											
5.1 การสรุปประมวลปัญหาและสภาพพื้นที่ของแต่ละชุมชน	3.85	0.71	3.63	0.49	3.26	0.79	3.38	0.96	3.37	1.11	2.55
5.2 การกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบล	3.80	0.66	4.05	0.91	3.20	0.64	3.45	0.69	3.02	1.38	6.33*
5.3 การสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการเกษตรของตำบล	2.24	0.80	1.42	0.50	2.73	1.11	2.86	1.01	2.54	1.31	2.81

๑

หมายเหตุ * แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.9 การเปรียบเทียบบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำ ตำบลของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัด อุตรดิตถ์ ที่มีอายุแตกต่างกัน พบว่า มีบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ใน ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตร เรื่องการกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบล มีบทบาท แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงาน และข้อมูลพื้นฐาน เรื่องการกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่ ในขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชนจากแผนชุมชน เรื่องการจำแนกปัญหา ภาพฝัน และ ความต้องการของชุมชน และในขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน เรื่องการนำเสนอผลการประมวล ปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน นอกนั้นไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4.10 การเปรียบเทียบบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล จำแนกตามระดับการศึกษาคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ

n=319

	ระดับการศึกษาคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ						F
	ประถมศึกษา		มัธยมต้น(ม3)		มัธยมปลาย(ม6/ปวช)		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล							
1. ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน							
1.1 คัดเลือกและสรรหาคณะทำงาน	3.48	0.94	3.69	0.78	3.80	0.79	6.99**
1.2 การกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก	3.50	0.85	3.81	0.68	3.79	0.64	9.96**
1.3 การจัดหาข้อมูลพื้นฐานของตำบลที่กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯ	3.50	0.71	3.84	0.73	3.67	0.56	1.98
2. ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชน							
จากแผนชุมชน							
2.1 การจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน	3.33	0.75	3.60	0.76	3.60	0.84	2.00
2.2 การจัดหมวดหมู่ของปัญหา แยกเป็นแต่ละด้าน	3.22	1.13	3.78	0.90	3.62	0.58	46.69
2.3 การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา	3.56	0.99	4.10	0.69	3.73	0.66	39.19
3. ขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน							
3.1 การนำเสนอผลการประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน	3.36	0.87	4.03	0.89	3.45	0.59	73.31
3.2 การประมวลแผนงาน/โครงการที่แต่ละชุมชนเสนอมาในแผนชุมชน	3.39	0.94	4.07	0.78	3.36	0.69	6.10*
3.3 การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา	3.63	0.72	4.00	0.89	3.78	0.68	32.42

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

n=319

บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล	ระดับการศึกษาคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ						F	
	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น(ม3)	มัธยมศึกษาตอนปลาย(ม6/ปวช)	อนุปริญญา/ปวส			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
4. ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการกิจกรรมและงบประมาณ								
4.1 การจัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5 ปี	3.26	1.01	3.84	0.98	3.65	0.78	4.28	0.46
4.2 การนำเสนอแผนงาน/โครงการที่ได้เพื่อการปรับปรุงแก้ไข	3.23	1.15	3.66	0.81	3.65	0.57	4.57	0.51
4.3 การสรุปเป็นแผนงาน/โครงการแต่ละด้านตามแผนงาน 3 แผนหลัก	3.03	0.83	3.58	0.86	3.45	0.50	5.00	0.00
5. ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตร								
5.1 การสรุปประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน	3.22	0.86	3.47	1.02	3.51	0.50	5.00	0.00
5.2 การกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบล	3.27	0.96	3.58	0.73	3.26	0.44	5.00	0.00
5.3 การสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการเกษตรของตำบล	2.76	1.04	2.73	1.11	2.35	1.07	1.71	0.46

หมายเหตุ * แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.10 การเปรียบเทียบบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำ ตำบลของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัด อุตรดิตถ์ ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน พบว่า มีบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ในขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน เรื่องการประมวลแผนงาน/โครงการที่แต่ละชุมชนเสนอ มาในแผนชุมชน และในขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ เรื่องการ จัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5 ปี มีบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน เรื่องการคัดเลือกและสรรหา คณะทำงาน และเรื่องการกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก นอกนั้นไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

ตารางที่ 4.11 การเปรียบเทียบบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล จำแนกตามระยะเวลาเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ

n=319

	ระยะเวลาเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ						F
	2-4 ปี		5-7 ปี		8-10 ปี		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล							
1. ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน							
1.1 คัดเลือกและสรรหาคณะทำงาน	3.57	0.87	3.51	1.02	3.95	0.62	5.77*
1.2 การกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก	3.31	0.72	3.89	0.62	4.04	0.76	5.55*
1.3 การจัดหาข้อมูลพื้นฐานของตำบลที่กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯ	3.42	0.68	3.89	0.62	3.85	0.75	8.21**
2. ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชนจากแผนชุมชน							
2.1 การจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน	3.30	0.91	3.80	0.65	3.58	0.73	3.94*
2.2 การจัดหมวดหมู่ของปัญหา แยกเป็นแต่ละด้าน	3.28	0.91	3.79	0.89	3.72	1.07	7.80**
2.3 การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา	3.59	0.71	4.09	0.74	3.89	1.04	16.48**
3. ขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน							
3.1 การนำเสนอผลการประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน	3.42	0.83	3.87	0.86	3.77	0.93	2.54
3.2 การประมวลแผนงาน/โครงการที่แต่ละชุมชนเสนอมาในแผนชุมชน	3.38	0.67	3.82	0.66	3.82	1.20	51.20**
3.3 การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา	3.66	0.81	3.91	0.79	4.00	0.79	4.89*

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

n=319

บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล	ระยะเวลาเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ					
	2-4 ปี		5-7 ปี		8-10 ปี	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
4. ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ						
4.1 การจัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5 ปี	3.50	1.06	3.48	0.87	3.79	0.94
4.2 การนำเสนอแผนงาน/โครงการที่ได้เพื่อการปรับปรุงแก้ไข	3.45	0.93	3.46	0.93	3.69	0.97
4.3 การสรุปเป็นแผนงาน/โครงการแต่ละด้านตามแผนงาน 3 แผนหลัก	3.21	0.63	3.59	0.92	3.43	0.96
5. ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตร						
5.1 การสรุปประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน	2.97	0.74	3.66	0.85	3.80	0.87
5.2 การกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบล	2.95	0.86	3.60	0.71	3.84	0.63
5.3 การสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการเกษตรของตำบล	2.72	1.04	2.88	1.81	2.20	0.90

หมายเหตุ * แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.11 การเปรียบเทียบบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำ ตำบลของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัด อุตรดิตถ์ ที่มีระยะเวลาเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯแตกต่างกัน พบว่า มีบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูล พื้นฐาน เรื่องการคัดเลือกและสรรหาคณะทำงาน และเรื่องการกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก ในขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชนจากแผนชุมชน เรื่องการจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของ ชุมชน และในขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน เรื่องการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือก แนวทางการแก้ไขปัญหา และมีบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ใน ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน เรื่องการจัดหาข้อมูลพื้นฐานของตำบล ที่กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯ ในขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละ ชุมชนจากแผนชุมชน เรื่องการจัดหมวดหมู่ของปัญหา แยกเป็นแต่ละด้าน และเรื่องการกำหนดแนว ทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา ในขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน เรื่องการ ประมวลแผนงาน/โครงการที่แต่ละชุมชนเสนอมาในชุมชน ในขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/ โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ เรื่องการสรุปเป็นแผนงาน/โครงการแต่ละด้านตามแผนงาน 3 แผนหลักและในขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตรทุกเรื่อง นอกนั้นไม่มีความ แตกต่างกันทางสถิติ

ตารางที่ 4.12 การเปรียบเทียบบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล จำแนกตามตำแหน่งคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ

n=319

	ตำแหน่งคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ										
	บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล					กรรมการ					
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	เหรียญ	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน											
1.1 คัดเลือกและสรรหาคณะทำงาน	3.63	0.79	3.00	1.17	3.00	0.00	3.76	0.86	24.91**		
1.2 การกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก	4.06	0.72	2.78	0.80	3.00	0.00	3.72	0.74	25.33**		
1.3 การจัดทำข้อมูลพื้นฐานของตำบลที่กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯ	3.77	0.87	3.35	0.49	3.00	0.00	3.74	0.68	12.75**		
2. ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชนจากแผนชุมชน											
2.1 การจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน	3.59	0.78	3.35	0.49	2.00	0.00	3.61	0.77	4.23*		
2.2 การจัดหมวดหมู่ของปัญหา แยกเป็นแต่ละด้าน	3.59	0.92	2.92	0.91	3.00	0.00	3.64	1.01	18.66**		
2.3 การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา	3.84	1.02	3.35	0.49	3.00	0.00	3.91	0.82	7.22**		
3. ขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน											
3.1 การนำเสนอผลการประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน	3.78	1.04	3.35	0.49	3.00	0.00	3.69	0.87	11.12**		
3.2 การประมวลแผนงาน/โครงการที่แต่ละชุมชนเสนอมาในแผนชุมชน	3.72	1.00	3.14	1.02	3.00	0.00	3.70	0.87	25.41**		
3.3 การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา	3.72	0.95	3.00	0.00	3.00	0.00	3.98	0.75	8.83**		

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

n=319

บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล	ตำแหน่งคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ (n=319)								
	ประธาน		รองประธาน		เหรัญญิก		กรรมการ		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
4. ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการกิจกรรมและงบประมาณ									
4.1 การจัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5 ปี	3.42	0.72	3.00	0.00	3.00	0.00	3.70	1.06	18.66"
4.2 การนำเสนอแผนงาน/โครงการที่ได้เพื่อการปรับปรุงแก้ไข	3.50	0.82	3.00	0.00	3.00	0.00	3.60	1.01	19.92"
4.3 การสรุปเป็นแผนงาน/โครงการแต่ละด้านตามแผนงาน 3 แผนหลัก	3.50	0.99	2.78	0.80	3.00	0.00	3.42	0.82	32.86"
5. ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตร									
5.1 การสรุปประมวลปัญหาและสภาพฝันของแต่ละชุมชน	3.59	1.02	3.21	0.42	3.00	0.00	3.45	0.89	7.57"
5.2 การกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบล	3.66	0.75	3.00	1.17	3.00	0.00	3.42	0.84	22.30"
5.3 การสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการเกษตรของตำบล	2.83	1.15	3.57	0.51	2.00	0.00	2.50	1.06	39.43"

หมายเหตุ * แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.12 การเปรียบเทียบบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำ ตำบลของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัด อุตรดิตถ์ ที่มีตำแหน่งคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯแตกต่างกัน พบว่า มีบทบาทแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการ ของแต่ละชุมชนจากแผนชุมชน เรื่องการจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน และ หาความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขั้นตอนการเตรียมความพร้อม คณะทำงานและข้อมูลพื้นฐานทุกเรื่อง ในขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการ ของแต่ละชุมชนจากแผนชุมชน เรื่องการจัดหมวดหมู่ของปัญหา แยกเป็นแต่ละด้าน และเรื่องการ กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไข ในขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้านทุก เรื่อง ในขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณทุกเรื่อง และในขั้นตอน การจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตรทุกเรื่อง

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของ คณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี โดยมี ข้อสรุปดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษา สภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจบางประการ บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ของ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี และศึกษาเปรียบเทียบบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ที่มีลักษณะพื้นฐานทางด้านสังคม เศรษฐกิจบางประการแตกต่างกัน

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยโดยการศึกษาข้อมูลในบทบาทของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จำนวน 112 ศูนย์ ๆ ละ 14 ราย รวม 1,568 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างเพื่อวิจัย จำนวน 319 ราย และทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอนใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมี โครงสร้าง(structured interview)ประกอบด้วย คำถามแบบให้เลือกตอบและแบบปลายเปิด รวมทั้ง คำถามที่กำหนดให้ตอบตามมาตราวัดแบบประมาณค่า(rating scale) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่(frequencies)ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (arithmetic mean) ค่าต่ำสุด(minimum) ค่าสูงสุด(maximum)ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(standard deviation) และ F-test ที่ระดับ .05

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจบางประการของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี

กรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี

จากการศึกษาสภาพพื้นฐานทางด้านสังคมบางประการ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 54 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เฉลี่ย 5.8 ปี เป็นกรรมการ ได้รับความรู้เกี่ยวกับศูนย์บริการฯ จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่มีการประชุม และมีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.5 คน ส่วนการศึกษาสภาพพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจบางประการของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล พบว่า ส่วนใหญ่คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ มีอาชีพทำการเกษตร มีพื้นที่ถือครองทั้งหมดเฉลี่ย 21.6 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 15.3 ไร่ พื้นที่ทำไร่เฉลี่ย 2.5 ไร่ พื้นที่ปลูกผักเฉลี่ย 1.3 ไร่ พื้นที่เลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 1.6 ไร่ และมีพื้นที่อื่น ๆ เช่น พื้นที่ว่างเปล่าเฉลี่ย 1.8 ไร่ มีรายได้ทั้งหมดในภาคเกษตร เฉลี่ย 56,649.5 บาท มาจากการทำนาเฉลี่ย 32,323.6 บาท ทำไร่เฉลี่ย 3,435.7 บาท ทำสวน เฉลี่ย 5,244.5 บาท เลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 8,862.1 บาท และจากการรับจ้างในภาคเกษตร เฉลี่ย 7,586.2 บาท ส่วนรายได้ทั้งหมดนอกภาคเกษตร เฉลี่ย 54,229.4 บาท มาจากการค้าขายเฉลี่ย 6,144.2 บาท จากการรับจ้างเฉลี่ย 7,013.1 บาท จากเงินเดือนประจำ/บำนาญเฉลี่ย 20,502.8 บาท และรายได้จากบุตรไปทำงานต่างประเทศ เฉลี่ย 18,845.1 บาท สำหรับรายจ่ายรวมของครัวเรือน เฉลี่ย 77,827.4 บาท เป็นรายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย 43,517.8 บาท รายจ่ายในภาคเกษตร 23,987.6 บาท และรายจ่ายค่าสาธารณูปโภค เฉลี่ย 10,709.7 บาท

1.3.2 บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหาร

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ผลการศึกษาบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล มีระดับการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน ปฏิบัติได้ในระดับมากทุกประเด็น ตามลำดับดังนี้การค้นหาข้อมูลพื้นฐานของตำบลที่กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯ การคัดเลือกและสรรหาคณะทำงาน และการกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก

2) ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชน

จากแผนชุมชน ปฏิบัติได้ระดับมากทุกประเด็น ตามลำดับดังนี้ การจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน การสรุปภาพรวมปัญหาและความคาดหวังในภาพรวมของตำบลและการจัดหมวดหมู่ของปัญหาแยกเป็นแต่ละด้าน

3) ขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน ปฏิบัติได้ระดับมากทุกประเด็น ตามลำดับดังนี้ การนำเสนอผลการประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน การประมวลแผนงาน/โครงการที่แต่ละชุมชนเสนอมาในแผนชุมชน และการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา

4) ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ ปฏิบัติได้ระดับมากทุกประเด็น ตามลำดับดังนี้ การจัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5 ปี การนำเสนอแผนงาน/โครงการที่ได้เพื่อการปรับปรุงแก้ไข และการสรุปเป็นแผนงาน/โครงการแต่ละด้านตามแผนงาน 3 แผนหลัก

5) ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตร พบว่า มีการปฏิบัติได้ระดับมาก 2 ประเด็น ดังนี้ การกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบล และการสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการเกษตรของตำบล ส่วนการสรุปประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชนมีการปฏิบัติได้ในระดับปานกลาง

1.3.3 ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหาร

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ผลการศึกษาปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล มีระดับปัญหาในแต่ละขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน มีปัญหาในระดับปานกลาง 1 เรื่อง คือ เรื่องการคัดเลือกและสรรหาคณะทำงานในประเด็นชุมชนให้ความร่วมมือน้อยในการเสนอตัว มีปัญหาในระดับน้อย 2 เรื่อง คือ เรื่องการกำหนดแผนปฏิบัติงาน ระยะเวลา สถานที่และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกในประเด็นชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดและเรื่องการจัดหาข้อมูลพื้นฐานของตำบลที่กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯ ในประเด็นคณะทำงานมีส่วนร่วมในการจัดหาข้อมูลน้อย

2) ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชน จากแผนชุมชน มีปัญหาในระดับปานกลาง 2 เรื่อง ดังนี้ การจำแนกปัญหา ภาพฝันและความต้องการของชุมชนในประเด็นทักษะการวิเคราะห์แผนชุมชน และการสรุปภาพรวมปัญหาและความคาดหวังในภาพรวมของตำบลในประเด็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลสนับสนุนน้อย ส่วน

การจัดหมวดหมู่ของปัญหาแยกเป็นแต่ละด้านในประเด็นชุมชนให้ข้อมูลไม่เป็นจริง มีปัญหาในระดับน้อย

3) **ขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน** มีปัญหาในระดับปานกลาง 2 เรื่อง
 ดังนี้ การประมวลแผนงาน/โครงการที่แต่ละชุมชนเสนอมาในแผนชุมชนในประเด็น ความรู้ความเข้าใจในการประมวล และการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา ในประเด็นตัวแทนชุมชนให้ความร่วมมือน้อยในการเสนอปัญหาชุมชนตนเอง ส่วนการนำเสนอผลการประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชนในประเด็น เทคนิคการนำเสนอผลการประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชนมีปัญหาในระดับน้อย

4) **ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ** มีปัญหาในระดับปานกลางทุกเรื่อง ตามลำดับดังนี้ การสรุปเป็นแผนงาน/โครงการแต่ละด้าน ตามแผนงาน 3 แผนหลักในประเด็นทักษะการเขียนแผนงานโครงการ การนำเสนอแผนงาน/โครงการที่ได้เพื่อการปรับปรุงแก้ไขในประเด็น ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ โครงการไม่เพียงพอ และการจัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5 ปี ในประเด็นประสบการณ์ในการสรุปแผนงาน/โครงการไม่เพียงพอ

5) **ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนา** มีปัญหาในระดับปานกลางทุกเรื่อง ตามลำดับดังนี้ การสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการเกษตรของตำบลในประเด็น การนำเสนอแผนพัฒนาการเกษตรต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสรุปประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชนในประเด็นความไม่ชัดเจนของปัญหาชุมชน และการกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบลในประเด็นการระดมความคิดสร้างวิสัยทัศน์ชุมชนมีน้อย

1.3.4 ข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ผลการศึกษาข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล มีข้อเสนอแนะใน 3 ขั้นตอนดังนี้

1) **ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชน**
 จากแผนชุมชน

- คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ เกือบทั้งหมด เสนอแนะว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรให้มากขึ้นเพราะจะทำให้เข้าใจสภาพชุมชนโดยแท้จริงและให้การสนับสนุนงบประมาณ

2) **ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ**

- คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ส่วนใหญ่ เสนอแนะว่า ควรมีแบบฟอร์มในการกรอกเขียนโครงการจะทำให้การเขียนโครงการทำได้เร็วขึ้น

3) ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนา

- คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ประมาณสองในสาม เสนอแนะว่า ควรแยกแผนพัฒนาการเกษตรในชุมชนเมืองให้เด่นชัดเพราะผลกระทบที่ได้รับจากการทำแผนพัฒนาการเกษตรในชุมชนเมืองมีน้อยจะทำให้การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรมีคุณภาพมากขึ้น

1.3.5 การทดสอบสมมติฐาน

ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่มีอายุ ระดับการศึกษา การมีตำแหน่งบริหารในคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ และระยะเวลาที่เป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์แตกต่างกัน พบว่า มีระดับการปฏิบัติแตกต่างกันทางสถิติดังนี้

1) คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ที่มีอายุแตกต่างกัน มี [m]kmแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเรื่อง การกำหนดควมวิสัยทัศน์ของตำบล และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในเรื่อง การกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่ การจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน และการนำเสนอผลการประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน นอกนั้น ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2) คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเรื่อง การประมวลแผนงาน/โครงการที่แต่ละชุมชนเสนอมาในแผนชุมชน และการจัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5 ปี และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในเรื่อง การคัดเลือกและสรรหาคณะทำงาน การกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่ และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก นอกนั้น ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

3) คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ที่มีระยะเวลาเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯแตกต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเรื่อง การคัดเลือกและสรรหาคณะทำงาน การกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่ และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก การจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน และการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในเรื่อง การจัดหาข้อมูลพื้นฐานของตำบลที่กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯ การจัดหมวดหมู่ของปัญหา แยกเป็นแต่ละด้าน การสรุปประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน

การกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบล และการสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการเกษตรของตำบล นอกนั้นไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

4) คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ที่มีตำแหน่งคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯแตกต่างกัน มีบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเรื่องการจัดหาปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน และมีบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในเรื่อง การจัดหาข้อมูลพื้นฐานของตำบลที่กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯ การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไข การนำเสนอผลการประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไข การสรุปประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน และการสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการเกษตรของตำบล

2. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร และปัญหาและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการศูนย์บริการฯ บางประการที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล

คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล มีระดับการปฏิบัติในบทบาทการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลตามขั้นตอนดังนี้

2.1.1 ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน

จากการศึกษา พบว่า ในภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการปฏิบัติได้ในระดับมากทุกประเด็น คือ ประเด็นการจัดหาข้อมูลพื้นฐานของตำบลที่กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯ ประเด็นการคัดเลือกและสรรหาคณะทำงาน และประเด็นการกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก นั้นเป็นเพราะว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯมีการประชุมวางแผนพัฒนาตำบลในวาระการประชุมประจำเดือนทุกเดือนทำให้คณะกรรมการมีความชัดเจนในทางปฏิบัติตามบทบาทจึงปฏิบัติได้มากทุกประเด็น

2.1.2 ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชน

จากแผนชุมชน จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า ในภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการปฏิบัติได้ในระดับมากทุกประเด็น คือ ประเด็นการจัดหาปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน ประเด็นการสรุปภาพรวมปัญหาและความคาดหวังในภาพรวมของตำบล และประเด็นการจัด

หมวดหมู่ของปัญหาแยกเป็นแต่ละด้าน นั้นเป็นเพราะว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ เคยผ่านการฝึกอบรมเกี่ยวกับการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชนมาแล้วทั้งในส่วนของการส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำให้สามารถปฏิบัติได้ทุกประเด็นก็ว่าได้

2.1.3 **ขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน** จากการศึกษา ในภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการปฏิบัติได้ในระดับมากทุกประเด็น คือ ประเด็นการนำเสนอผลการประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน ประเด็นการประมวลแผนงาน/โครงการที่แต่ละชุมชนเสนอมานในแผนชุมชน และประเด็นการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไข ปัญหา นั้นเป็นเพราะว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ มีประสบการณ์ร่วมกับหน่วยงานราชการในการจัดเวทีชาวบ้านมาแล้วเป็นอย่างดี ทำให้สามารถปฏิบัติได้ในทุกประเด็น

2.1.4 **ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ** จากการศึกษา พบว่า ในภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการปฏิบัติได้ในระดับมากทุกประเด็น คือ ประเด็นการจัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5 ปี ประเด็นการนำเสนอแผนงาน/โครงการที่ได้เพื่อการปรับปรุงแก้ไข และประเด็นการสรุปเป็นแผนงาน/โครงการแต่ละด้านตามแผนงาน 3 แผนหลัก นั้นเป็นเพราะว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ได้กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณของตนเองในการประชุมประจำเดือนอยู่แล้ว ทำให้สามารถปฏิบัติได้ในทุกประเด็นก็ว่าได้

2.1.5 **ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตร** จากการศึกษา พบว่า ในภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการปฏิบัติได้ในระดับมาก คือ ประเด็นการกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบล และประเด็นการสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการเกษตรของตำบล ส่วนประเด็นการสรุปประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ มีการปฏิบัติได้ในระดับปานกลาง นั้นเป็นเพราะว่า ในทางปฏิบัติแล้วการจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตร จะเป็นความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่เป็นผู้จัดทำ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลในบางประเด็นเท่านั้น

2.2 ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการศูนย์บริการฯ

คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล มีระดับของปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลตามขั้นตอนดังนี้

2.2.1 **ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน**

จากการศึกษาการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ตามขั้นตอนนี้ พบว่ามีปัญหาในระดับน้อยทุกเรื่อง ได้แก่ เรื่องการคัดเลือกและสรรหาคณะทำงานในประเด็นชุมชนให้

ความร่วมมือน้อยในการเสนอตัว การกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกในประเด็นชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนด และเรื่องการจัดหาข้อมูลพื้นฐานของตำบลที่กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯในประเด็น คณะทำงานมีส่วนร่วมในการจัดหาข้อมูลน้อย นั่นเป็นเพราะว่า ในทางปฏิบัติคณะทำงานในชุมชนอยู่ในรูปของคณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่มอาชีพ อาสาสมัคร และข้อมูลพื้นฐานในแต่ละชุมชนมีการจัดทำไว้ที่ศูนย์บริการฯอยู่แล้ว จึงมีปัญหาในทางปฏิบัติทุกเรื่อง

2.2.2 ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชน

จากแผนชุมชน จากการศึกษาการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ตามขั้นตอนนี้ พบว่า มีปัญหาในระดับปานกลาง 2 เรื่อง ได้แก่ การจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชนในประเด็นทักษะการวิเคราะห์แผนชุมชน และเรื่องการสรุปภาพรวมปัญหาและความคาดหวังในภาพรวมของตำบลในประเด็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลสนับสนุนน้อย นั่นเป็นเพราะว่า คณะกรรมการส่วนใหญ่ยังมีประสบการณ์ไม่เพียงพอและยังไม่เคยปฏิบัติงานในลักษณะเช่นนี้มาก่อน ในขณะที่เดียวกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสาขาอาชีพ เช่น ปศุสัตว์ ประมง พัฒนาที่ดิน สหกรณ์การเกษตร และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ยังให้การสนับสนุนข้อมูลที่เป็นประโยชน์พร้อมแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องแก่คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯทำให้มีปัญหาในทางปฏิบัติบางประเด็นก็เป็นได้

2.2.3 ขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน จากการศึกษาการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร

ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ตามขั้นตอนนี้ พบว่า มีปัญหาในระดับปานกลาง 2 เรื่อง ได้แก่ การประมวลแผนงาน/โครงการที่แต่ละชุมชนเสนอมาในแผนชุมชนในประเด็นความรู้ความเข้าใจในการประมวล และเรื่องการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาในประเด็นตัวแทนชุมชนให้ความร่วมมือน้อยในการเสนอปัญหาชุมชนตนเอง นั่นเป็นเพราะว่า ความเข้าใจในทางปฏิบัติของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯยังไม่ชัดเจน เนื่องจากประสบการณ์และทักษะในทางปฏิบัติทำให้การประมวลผลแผนงาน/โครงการ

2.2.4 ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ

จากการศึกษาการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ตามขั้นตอนนี้ พบว่า มีปัญหาในระดับปานกลางทุกเรื่อง ได้แก่ การสรุปเป็นแผนงาน/โครงการแต่ละด้าน ตามแผนงาน 3 แผนหลักในประเด็นทักษะการเขียนแผนงาน โครงการ การนำเสนอแผนงาน/โครงการที่ได้เพื่อการปรับปรุงแก้ไขในประเด็น ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ โครงการไม่เพียงพอ และ เรื่องการจัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5 ปีในประเด็นประสบการณ์ในการสรุปแผนงาน/โครงการไม่เพียงพอ นั่นเป็นเพราะว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯยังมีความรู้ความเข้าใจ

เกี่ยวกับงบประมาณและประสิทธิภาพในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการเขียนแผนงาน/โครงการ/
งบประมาณมีไม่เพียงพอ ทำให้การปฏิบัติตามขั้นตอนนี้มีปัญหาในทุกเรื่อง

2.2.5 ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตร จากการศึกษาการจัดทำ
แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ตามขั้นตอนนี้ พบว่า มีปัญหาใน
ระดับปานกลางทุกเรื่อง ได้แก่ การสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการเกษตรของตำบลใน
ประเด็นการนำเสนอแผนพัฒนาการเกษตรต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสรุปประมวลปัญหาและ
ภาพฝันของแต่ละชุมชนในประเด็นความไม่ชัดเจนของปัญหาชุมชน และ เรื่องการกำหนด
วิสัยทัศน์ของตำบลในประเด็นการระดมความคิดสร้างวิสัยทัศน์ชุมชนมีน้อย นั้นเป็นเพราะว่า
คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ มีพื้นฐานความรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการสรุป
ประมวลผลสภาพปัญหาของชุมชนยังมีน้อย ทำให้การจัดทำเอกสารและการนำเสนอแผนพัฒนาต่อ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีปัญหาในทางปฏิบัติทุกเรื่องก็เป็นได้

2.3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ดังนี้

2.3.1 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯที่มีอายุแตกต่างกัน มีบทบาทในการ
จัดทำแผนพัฒนาการเกษตรแตกต่างกัน ในขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตร เรื่อง
การกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบล นั้นอาจเป็นเพราะว่าคณะกรรมการที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับ
ความคิดและประสบการณ์เป็นระยะเวลาไม่เท่ากัน ทำให้การมองอนาคตของชุมชนได้ไม่
เหมือนกัน

2.3.2 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีบทบาท
ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรแตกต่างกัน ในขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน เรื่องการประมวล
แผนงาน/โครงการที่แต่ละชุมชนเสนอมาในแผนชุมชน และในขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/
โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ เรื่องการจัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5 ปี นั้นเป็น
เพราะว่าคณะกรรมการที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่า มีโอกาสที่จะเรียนรู้และเข้าใจในการวิเคราะห์
สังเคราะห์ ประมวลจัดทำเป็นแผนงาน โครงการ ได้ดีกว่า

2.3.3 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯที่มีระยะเวลาเป็นคณะกรรมการบริหาร
ศูนย์บริการฯแตกต่างกัน มีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรแตกต่างกัน ในขั้นตอนการ
เตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน เรื่องการคัดเลือกและสรรหาคณะทำงาน และการ
กำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก ในขั้นตอนการ

ประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชนจากแผนชุมชน เรื่องการจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน และในขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน เรื่องการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา นั้นอาจเป็นเพราะว่าคณะกรรมการที่มีระยะเวลาเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ นั้นมีประสบการณ์ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรมาหลายปี จึงทำให้มีความเข้าใจในการปฏิบัติแต่ละเรื่องได้ดีกว่าก็เป็นได้

2.3.4 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ที่มีตำแหน่งคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ แตกต่างกันไป มีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรแตกต่างกัน ในขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชนจากแผนชุมชน เรื่องการจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน นั้นเป็นเพราะคณะกรรมการที่มีตำแหน่งคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหา และตัดสินใจเลือกแนวทางและความต้องการของชุมชนได้

3. ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยเรื่อง บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี ครั้งนี้ พบว่ามีประเด็นสำคัญที่ควรเสนอแนะไว้ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะของผู้วิจัยในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน

ผลการศึกษาพบว่ามีปัญหาสำคัญเรื่อง การคัดเลือกและสรรหาคณะทำงาน ในประเด็นชุมชนให้มีส่วนร่วมน้อยในการเสนอตัว จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรคัดเลือกจากผู้มีฐานะ ตำแหน่งทางสังคม โดยเปิดโอกาสให้คนทั่วไปในหลากหลายสาขาอาชีพ และควรกำหนดอายุ คณะทำงานไว้ด้วยจะทำให้ได้ผู้มีประสบการณ์ในการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.2 ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชน

จากแผนชุมชน ผลการศึกษาพบว่ามีปัญหาสำคัญเรื่อง การจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชนประเด็นทักษะการวิเคราะห์แผนชุมชน และเรื่องการจัดหมวดหมู่ของปัญหา แยกเป็นแต่ละด้านประเด็นชุมชนให้ข้อมูลไม่เป็นจริง จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรจัดอบรมวิชาการและทักษะการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลให้คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ทุกคน เพื่อให้มีความรู้และทักษะปฏิบัติเพิ่มขึ้น และควรกำหนดระดับการศึกษาของคณะกรรมการบริหาร

ศูนย์บริการฯ ไว้ด้วยในกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหา จะทำให้การประมวลปัญหา ภาพ
พื้น และความต้องการของชุมชนมีประสิทธิผลมากขึ้น

3.1.3 **ขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน** ผลการศึกษาพบว่ามีปัญหาสำคัญเรื่อง การ
กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาประเด็นตัวแทนชุมชนให้
ความร่วมมือน้อยในการเสนอปัญหาชุมชนตนเอง จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรกระตุ้นให้เกิดความ
รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยจัดประกวดคณะกรรมการบริหารศูนย์เคเคเคเคเค เพื่อ
ยกย่องให้เป็นผู้นำดีเด่นของชุมชนด้านการพัฒนาการเกษตร จะทำให้มีกำลังใจเกิดความ
กระตือรือร้นในการทำงาน และควรคัดเลือกคณะกรรมการที่มีระยะเวลาเป็นคณะกรรมการบริหาร
ศูนย์บริการฯ หลายปี เป็นผู้จัดเวทีชาวบ้าน จะทำให้ทราบขั้นตอนปฏิบัติได้เป็นอย่างดี เพราะเคย
ร่วมในการจัดเวทีชาวบ้านของตำบลมาหลายปี

3.1.4 **ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ** ผล
การศึกษาพบว่ามีปัญหาสำคัญเรื่อง คือ การสรุปเป็นแผนงาน/โครงการแต่ละด้าน ตามแผนงาน 3
แผนหลักประเด็นทักษะการเขียนแผนงาน โครงการ และ การจัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5
ปีประเด็นประสบการณ์ในการสรุปแผนงาน/โครงการไม่เพียงพอ จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรจัด
ฝึกอบรมหลักสูตรการเขียนแผนงาน/โครงการเฉพาะให้กับคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ
เพื่อให้เกิดความรู้นำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

3.1.5 **ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตร** ผลการศึกษาพบว่ามีปัญหา
สำคัญเรื่อง การกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบลประเด็นการระดมความคิดสร้างวิสัยทัศน์ชุมชนมีน้อย
จึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรสร้างเวทีการมีส่วนร่วมในชุมชนให้มาก โดยการประชาสัมพันธ์เอกสาร
แผนพัฒนาการเกษตรก่อนนำเสนอส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างมติชุมชนให้เป็นกรอบในการปรับปรุง
เปลี่ยนแปลงชุมชนในแต่ละสถานการณ์

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาการยอมรับของเกษตรกรต่อแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล
จะทำให้มีข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ในแง่ของการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรผ่านศูนย์บริการและ
ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.2 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการเกษตรของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อทราบระดับการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าเป็น
เช่นไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจในการเข้ามามีมีส่วนร่วมของทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง
ในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการเกษตร โดยเฉพาะเกษตรกร

3.2.3 ควรศึกษาผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เพื่อทราบผลการได้รับการตอบสนองของแผนงาน ทั้งจากการสนับสนุนและผลที่เกิดจากการนำแผนงาน/โครงการไปพัฒนาว่ามีการเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณและคุณภาพเป็นไปอย่างไร จะทำให้มีข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขวิธีการและขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลให้มีความชัดเจนในทางปฏิบัติได้ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2543) *คู่มือประกอบการจัดทำแผนชุมชนและแผนพัฒนา
การเกษตรระดับตำบล (อัครำเนา)*
- กรมส่งเสริมการเกษตร (2538) *เอกสารประกอบโครงการฝึกอบรมทางไกลงานส่งเสริม
การเกษตร พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร (ม.ป.พ.)*
- _____ (2543) *การวางแผนส่งเสริมการเกษตรในลักษณะบูรณาการ ปี 2543-2544 พิมพ์
ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร (ม.ป.พ.)*
- _____ (2544) *นโยบายและแนวทางส่งเสริมการเกษตร(อัครำเนา)*
- _____ (2545) *แนวทางการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี
การเกษตรประจำตำบล (อัครำเนา)*
- ชบวน พลตรี (2530) *มนุษย์กับสังคม กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์การศาสนา*
- ชวนนท์ ศิริบาล (2547) “การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด
เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” (อัครำเนา)
- ณรงค์ เส็งประชา. (2530) *มนุษย์กับสังคม กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์*
- ทิตยา สุวรรณชญ (2517) *สังคมวิทยา กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช*
- นำชัย ทนผล (2529) *วิธีการเตรียมโครงการวิจัย เชียงใหม่ (อัครำเนา)*
- เพ็ญศรี มีทองกลาง (2546) “บทบาทในการดำเนินงานของผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอด
เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดขอนแก่น” *วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยา
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยขอนแก่น*
- ไพบูลย์ ช่างเรียน (2519) *สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา กรุงเทพมหานคร แพร่วิทยา*
- ราชบัณฑิตยสถาน (2531) “พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525”(ฉบับปรับปรุงแก้ไข
เพิ่มเติม) พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร อักษรเจริญทัศน์
- รัศมี ดวงเงิน (2547) “ผลการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด
เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี”(อัครำเนา)
- ไวรัส เจียมบรรจง (2523) *จิตวิทยาสังคม พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร วิทยาลัยครูพระนคร*
- สงวน สิทธิเลิศอรุณ ,จรัส ค้วงสุวรรณและฐิติพงษ์ ธรรมานุสรณ์ (2522) *จิตวิทยาสังคม
นนทบุรี:พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร ชัยศิริการพิมพ์*
- สมพงษ์ เกษมสิน (2521) *การบริหาร กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช*

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2538) “ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. หลักการหาความรู้ วัตถุประสงค์
งานวิจัยวิเคราะห์ข้อมูล และเขียนงานวิจัย” ขอนแก่น ภาควิชาสังคมวิทยาและ
มนุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น : พิมพ์ครั้งที่ 2
ฉบับปรับปรุงใหม่

สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรธานี. (2547) “สรุปผลการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอด
เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ประจำปี” อุดรธานี (อัครสำเนา)

สำเร็จ จันทร์สุวรรณและสุวรรณ บัวทวน (2541) “สถิติวิจัยทางสังคมศาสตร์” ขอนแก่น ภาควิชา
สังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (อัครสำเนา)

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและ
ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี

ชื่อ (นาย/นาง/นางสาว).....

บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัดอุดรธานี

คำชี้แจง

โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในวงเล็บ ( ) หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่เว้นไว้ ตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจบางประการของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

1. เพศ

( ) 1. ชาย ( ) 2. หญิง

2. อายุ.....ปี

3. ระดับการศึกษา

( ) 1. ประถมศึกษา ( ) 2. มัธยมต้น(ม.3) ( ) 3. มัธยมปลาย(ม.6/ปวช.)
( ) 4. อนุปริญญา/ปวส. ( ) 5.ปริญญาตรี ( ) 6. อื่น ๆ ระบุ.....

4. ท่านมีฐานะความเป็นผู้นำชุมชนในตำแหน่งใด

( ) 1. กำนัน ( ) 2. ผู้ใหญ่บ้าน ( ) 3. ผู้นำกลุ่มอาชีพ
( ) 4. สมาชิก อบต. ( ) 5. อื่น ๆ ระบุ.....

5. การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

( ) 1.มาจากตัวแทนชุมชน(กำนัน,ผู้ใหญ่บ้าน)
( ) 2. มาจากตัวแทนกลุ่มอาชีพ(ด้านพืช ด้านสัตว์และด้านประมง)
( ) 3. มาจากตัวแทนหน่วยงานของรัฐ(อาสาสมัครด้านพืช,ปศุสัตว์อาสาและหมอดิน

อาสา)

6. ท่านเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯมาแล้ว.....ปี

7. ท่านมีตำแหน่งในคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯในตำแหน่งใด

( ) 1. ประธานกรรมการ ( ) 2. รองประธานกรรมการ
( ) 3. เสร็จญุก ( ) 4. กรรมการ

8. ก่อนได้รับการคัดเลือกให้เป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ท่านมีความรู้เกี่ยวกับศูนย์บริการฯ ในเรื่องใดบ้าง

- ( ) 1. ไม่มีความรู้ ( ) 2. รู้เกี่ยวกับ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- ( ) 2.1 บทบาทของศูนย์ฯ
- ( ) 2.2 ประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ฯ
- ( ) 2.3 อื่น ๆ ระบุ.....

9. ความรู้เกี่ยวกับศูนย์ฯ ท่านได้รับทราบจากแหล่งใด

- ( ) 1. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ( ) 2. ศึกษาด้วยตนเอง
- ( ) 3. ข่าวประชาสัมพันธ์ ( ) 4. อื่น ๆ ระบุ.....

10. เมื่อท่านได้รับเลือกให้เป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ท่านได้เข้าร่วมการประชุมประจำเดือนเป็นอย่างไร

- ( ) 1. ทุกครั้งที่มีการประชุม ( ) 2. ไม่ทุกครั้ง เพราะ.....

11. ท่านคิดว่าศูนย์บริการฯ จะเป็นศูนย์กลางในการเข้ามามีส่วนร่วมของเกษตรกรได้หรือไม่

- ( ) 1. ไม่ได้ เพราะ.....
- ( ) 2. ได้ เพราะ.....

12. ก่อนหรือปัจจุบันที่เป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ท่านมีอาชีพอะไร

- ( ) 1. ทำการเกษตร ( ) 2. ค้าขาย
- ( ) 2. รับจ้างทั่วไป ( ) 4. อื่น ๆ ระบุ.....

13. ปัจจุบันท่านมีอาชีพอะไร

- ( ) 1. ทำการเกษตร ( ) 2. ค้าขาย
- ( ) 2. รับจ้างทั่วไป ( ) 4. อื่น ๆ ระบุ.....

14. ถ้าท่านมีอาชีพทำการเกษตรท่านมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมดจำนวน.....

ไร่ แยกเป็น

- 14.1 พื้นที่ทำนา.....ไร่
- 14.2 พื้นที่ทำไร่.....ไร่
- 14.3 พื้นที่ปลูกผัก.....ไร่
- 14.4 พื้นที่เลี้ยงสัตว์.....ไร่
- 14.5 พื้นที่อื่น ๆ (ระบุ).....ไร่

15. ท่านมีรายได้ในปี 2548 จากอาชีพในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรต่อปีรวมประมาณจำนวน.....บาท

- 15.1 รายได้จากภาคเกษตรรวม จำนวน.....บาท
 ( )1. ทำนา.....บาท ( )2. ทำไร่.....บาท
 ( )3. ทำสวน.....บาท ( )4. เลี้ยงสัตว์.....บาท
 ( )5. อื่น ๆ ระบุ.....บาท
- 15.2 รายได้จากนอกภาคเกษตรรวม จำนวน.....บาท
 ( )1. ค่าขาย.....บาท ( )2. รับจ้าง.....บาท
 ( )3. เงินเดือนประจำ/บำนาญ.....บาท ( )4. อื่น ๆ ระบุ.....บาท
16. ท่านมีรายจ่ายของครัวเรือนในปี 2548 รวมประมาณ จำนวน.....บาท
 ( )1. รายจ่ายจากภาคเกษตร.....บาท
 ( )2. รายจ่ายในครัวเรือน.....บาท
 ( )3. รายจ่ายอื่น ๆ ระบุ.....บาท
17. ท่านมีแรงงานในครัวเรือน ปี 2548 จำนวน.....คน

ตอนที่ 2 บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและ
 ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ท่านคิดว่าสามารถปฏิบัติได้เป็นอย่างไร
 (5 = ปฏิบัติได้มากที่สุด, 4 = ปฏิบัติได้มาก, 3 = ปฏิบัติได้ปานกลาง, 2 = ปฏิบัติได้น้อย
 และ 1 ปฏิบัติได้น้อยที่สุด)

กิจกรรมปฏิบัติ	ระดับปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
1. ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน					
1.1 การคัดเลือกและสรรหาคณะทำงาน					
1.2 การกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่และจัดเตรียมสิ่ง อำนวยความสะดวก					
1.3 การจัดหาข้อมูลพื้นฐานของตำบลที่กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯ					

ตอนที่ 2 (ต่อ)

กิจกรรมปฏิบัติ	ระดับปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
<p>2. ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชนจากแผนชุมชน</p> <p>2.1 การจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน</p> <p>2.2 การจัดหมวดหมู่ของปัญหา แยกเป็นแต่ละด้าน</p> <p>2.3 การสรุปภาพรวมปัญหาและความคาดหวังในภาพรวมของตำบล</p>					
<p>3. ขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน</p> <p>3.1 การนำเสนอผลการประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน</p> <p>3.2 การประมวลแผนงาน/โครงการที่แต่ละชุมชนเสนอมาในแผนชุมชน</p> <p>3.3 การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา</p>					
<p>4. ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม และงบประมาณ</p> <p>4.1 การจัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5 ปี</p> <p>4.2 การนำเสนอแผนงาน/โครงการที่ได้เพื่อการปรับปรุงแก้ไข</p> <p>4.3 การสรุปเป็นแผนงาน/โครงการแต่ละด้านตามแผนงาน 3 แผนหลัก</p>					
<p>5. ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตร</p> <p>5.1 การสรุปประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน</p> <p>5.2 การกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบล</p> <p>5.3 การสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการเกษตรของตำบล</p>					

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหาร

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

- ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในแต่ละประเด็นตามขั้นตอนการจัดทำแผน

ท่านคิดว่ามีปัญหามากน้อยเพียงไร

(5 = มีปัญหามากที่สุด, 4 = มีปัญหามาก, 3 = มีปัญหาปานกลาง, 2 = มีปัญหาน้อยและ

1 มีปัญหาน้อยที่สุด)

กิจกรรมปฏิบัติ	ระดับปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	5	4	3	2	1	
1. ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน						
1.1 การคัดเลือกและสรรหาคณะทำงาน						.....
- ชุมชนให้ความร่วมมือน้อยในการเสนอตัว						.....
1.2 การกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก						.....
- ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนด						.....
1.3 การจัดหาข้อมูลพื้นฐานของตำบลที่กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯ						.....
- คณะทำงานมีส่วนร่วมในการจัดหาข้อมูลน้อย						.....
2. ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชนจากแผนชุมชน						.....
2.1 การจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน						.....
- ทักษะการวิเคราะห์แผนชุมชน						.....
2.2 การจัดหมวดหมู่ของปัญหา แยกเป็นแต่ละด้าน						.....
- ชุมชนให้ข้อมูลไม่เป็นจริง						.....

ตอนที่ 3 (ต่อ)

กิจกรรมปฏิบัติ	ระดับปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	5	4	3	2	1	
4.3การสรุปเป็นแผนงาน/โครงการแต่ละด้าน ตาม แผนงาน 3 แผนหลัก - ทักษะการเขียนแผนงานโครงการ						....
5. ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตร						
5.1การสรุปประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละ ชุมชน - ความไม่ชัดเจนของปัญหาชุมชน						....
5.2 การกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบล -การระดมความคิดสร้างวิสัยทัศน์ชุมชนมีน้อย						....
5.3การสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการ เกษตรของตำบล -การนำเสนอแผนพัฒนาการเกษตรต่อหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง						....

(ลงชื่อ).....ผู้สัมภาษณ์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายเกษม รักสุจริต
วัน เดือน ปีเกิด	3 สิงหาคม 2501
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันราชภัฏอุดรธานี 2537
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี
ตำแหน่ง	เกษตรอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี